

WÓJT GMINY WĄPIELSK

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY WĄPIELSK

UWARUNKOWANIA

ZAŁĄCZNIK NR 1

do Uchwały nr

Rady Gminy w Wąpielsku

z dnia

Toruń 2008 r.

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wąpielsk dotyczy obszaru całej gminy. Zmiana ta, zwana dalej „Studium...”, stanowi zmianę „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wąpielsk” uchwalonego uchwałą Rady Gminy w Wąpielsku Nr XV/88/99 z dnia 16.12.1999 r.

Zespół projektowy

1. mgr inż. arch. Regina Tołłoczko-Kołodziej
członek Północnej Okręgowej Izby Urbanistów nr G-119/2002
2. mgr inż. arch. Adam Wincek
członek Północnej Okręgowej Izby Urbanistów nr G-020/2002
3. mgr inż. arch. Ewa Kamińska
członek Kujawsko-Pomorskiej Okręgowej Izby Architektów nr 0004
4. mgr Sławomir Flanz
5. mgr Mariusz Leszczyński
6. inż. Jacek Kołodziej

Opracowanie techniczne

mgr Łukasz Pawski
mgr Beata Hennig
Joanna Paradowska
Mirosława Kubicka

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	6
1.1. PODSTAWA FORMALNO-PRAWNA	6
1.2. PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA	6
1.3. MATERIAŁY WEJŚCIOWE	7
2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY	8
2.1. POŁOŻENIE I CHARAKTERYSTYKA OTOCZENIA	8
2.2. PODSTAWOWE DANE O GMINIE WEDŁUG STANU NA 31.12.2007 R.....	8
2.3. RYS HISTORYCZNY	9
3. POŁOŻENIE, DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU	10
3.1. POŁOŻENIE I CHARAKTERYSTYKA OTOCZENIA	10
3.2. DOTYCHCZASOWE ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENÓW	11
3.3. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE	13
3.4. WNIOSKI DO ZMIANY STUDIUM	16
4. STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY	17
5. STAN ŚRODOWISKA ORAZ WYMOGI OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	18
5.1. WYBRANE ELEMENTY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	18
5.2. ROLNICZA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA	22
5.3. LEŚNA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA	25
5.4. WIELKOŚĆ I JAKOŚĆ ZASOBÓW WODNYCH	25
5.5. WYMOGI OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	28
6. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ	30
6.1. INFORMACJE HISTORYCZNE DO MIEJSCOWOŚCI Z OBSZARU GMINY WĄPIELSK	30
6.2. OBIEKTY PRAWNIE CHRONIONE, WPISANE DO WOJEWÓDZKIEGO REJESTRU ZABYTKÓW	33
6.3. POZOSTAŁE OBIEKTY ZNAJDUJĄCE SIĘ W EWIDENCJI WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTKÓW.....	34
6.4. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE W GMINIE WĄPIELSK.....	35
7. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW	43
7.1. LUDNOŚĆ	43
7.2. WARUNKI MIESZKANIOWE	45
7.3. RYNEK PRACY	45
7.4. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (RYS. 11)	46
7.4.1. Administracja.....	46
7.4.2. Oświata.....	46
7.4.3. Kultura	47
7.4.4. Ochrona zdrowia.....	47
7.4.5. Handel i gastronomia.....	47
7.4.6. Sport i turystyka	48
7.4.7. Usługi inne.....	48
8. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA	48
8.1. RODZAJE POTENCJALNYCH ZAGROŻEŃ	48
8.2. INSTYTUCJE SŁUŻĄCE OCHRONIE LUDNOŚCI I JEJ MIENIA	50
8.3. INICJATYWY I PROGRAMY	50
9. ANALIZA POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY	51
9.1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW SZCZEBŁA WOJEWÓDZKIEGO	51
9.1.1. Uwarunkowania wynikające z Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego (2003 rok).....	51
9.1.2. Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego	57
9.1.3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko - Pomorskiego na lata 2007 - 2013 (RPO).....	58
9.1.4. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego.....	58
9.1.5. Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Kujawsko-Pomorskiego.....	58
9.1.6. Strategia Rozwoju Transportu do roku 2015 w Województwie Kujawsko-Pomorskim	59
9.1.7. Program Ochrony Środowiska z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko-Pomorskiego (Aktualizacja na lata 2007 - 2010 z perspektywą na lata 2011 - 2014).....	59

9.2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE SZCZEBŁA POWIATOWEGO	60
9.2.1. <i>Strategia rozwoju powiatu rypińskiego</i>	60
9.2.2. <i>Plan rozwoju lokalnego powiatu rypińskiego na lata 2004 - 2006</i>	62
9.3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW SZCZEBŁA LOKALNEGO	62
9.3.1. <i>Strategia Rozwoju Gminy Wapielsk</i>	62
9.3.2. <i>Zmiana Strategii Rozwoju Gminy Wapielsk</i>	63
10. STAN PRAWNY GRUNTÓW.....	63
11. OBIEKTY I TERENY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH.....	63
11.1. OBIEKTY I OBSZARY CHRONIONE NA PODSTAWIE USTAWY O OCHRONIE PRZYRODY	63
11.2. OBIEKTY I OBSZARY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW O OCHRONIE ZABYTKÓW	65
11.3. OBIEKTY I OBSZARY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW USTAWY O OCHRONIE GRUNTÓW ROLNYCH I LEŚNYCH	65
12. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH	66
12.1. OBSZARY OSUWISK.....	66
12.2. OBSZARY ZAGROŻENIA POWODZIOWEGO	66
13. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH	66
14. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH.....	67
15. STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	67
15.1. KOMUNIKACJA	67
15.2. ZAOPATRZENIE W WODĘ	69
15.2.1. <i>Wody podziemne i powierzchniowe</i>	69
15.2.2. <i>Zaopatrzenie w wodę z wodociągu wiejskiego</i>	69
15.3. GOSPODARKA ŚCIEKAMI	70
15.4. GOSPODARKA ODPADAMI.....	71
15.5. MELIORACJE	71
15.6. ELEKTROENERGETYKA	71
15.7. GAZOWNICTWO	72
15.8. TELEKOMUNIKACJA.....	73
16. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH.....	73

Wykaz opracowań graficznych:

1. Mapy w skali 1:25 000:

- Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wąpielsk - Uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe - załącznik nr 1a
- Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wąpielsk - Uwarunkowania infrastruktury technicznej - załącznik nr 1b

2. Całość problematyki w gminie zilustrowana jest 14 rysunkami przedstawionymi na mapach w skali 1: 100 000 i włączonymi do opisu:

- rys. 1 Województwo kujawsko-pomorskie - podział administracyjny
- rys. 2 Podział administracyjny na sołectwa
- rys. 3 Struktura sieci osadniczej
- rys. 4 Rzeźba terenu,
- rys. 5 Rolnicza przydatność gleb
- rys. 6 Zasoby przyrodnicze
- rys. 7 Prawna ochrona przyrody i krajobrazu
- rys. 8 Zasoby środowiska kulturowego
- rys. 9 Rozmieszczenie ludności
- rys. 10 Obsługa rolnictwa
- rys. 11 Rozmieszczenie usług dla ludności
- rys. 12 Uwarunkowania zagospodarowania turystycznego
- rys. 13 Uwarunkowania komunikacyjne
- rys. 14 Uwarunkowania komunikacyjne

3. Wyrisy z obowiązującego Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego przedstawione na 4 mapach:

- mapa nr 1 Strefy polityki przestrzennej
- mapa nr 2 Kierunki polityki przestrzennej - zagadnienia społeczno-gospodarcze
- mapa nr 3 Kierunki polityki przestrzennej - środowisko przyrodnicze i infrastruktura techniczna
- mapa nr 4 Kierunki polityki przestrzennej - zadania ponadlokalne realizujące cele publiczne

1. WPROWADZENIE

1.1. Podstawa formalno-prawna

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wąpielsk, zwana dalej „Studium...” została sporządzona w trybie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717, z późn. zm.). Zawartość „Studium...” jest zgodna z zakresem przedmiotowym określonym w art. 10 ust. 1 i 2 powołanej ustawy oraz Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z 2004 r. Nr 118, poz. 1233).

Zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy, w „Studium...” uwzględniono uwarunkowania wynikające w szczególności z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony,
- stanu środowiska oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego,
- stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- warunków i jakości życia mieszkańców,
- zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia,
- potrzeb i możliwości rozwoju gminy,
- stanu prawnego gruntów,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych,
- występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych,
- występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych,
- występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych,
- stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Analiza uwarunkowań w obszarach przedstawionych powyżej, wraz z analizą wniosków organów, urzędu gminy i osób fizycznych stanowią podstawę do formułowania kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Podstawą formalno-prawną opracowania jest Uchwała Nr X/39/07 Rady Gminy w Wąpielsku z dnia 21 września 2007 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wąpielsk.

1.2. Przedmiot i zakres opracowania

Podstawowym celem studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w myśl przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym jest określenie polityki

przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego. Studium jest także narzędziem koordynowania planowania przestrzennego na szczeblu lokalnym i strategicznych zamierzeń gminy z planowaniem krajowym i regionalnym. Studium mimo, że nie jest aktem prawa miejscowego, ma moc wiążącą dla opracowywanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Ponieważ dotychczasowe Studium z 1998 roku opracowane było według nieaktualnej już ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, wstępne analizy wykazały konieczność zmian merytorycznych.

Zakres koniecznych zmian uwzględnia między innymi:

- ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uchwalonych po 1 grudnia 1995 r.,
- wydane decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz pozwolenia na budowę,
- wnioski instytucji i ludności zgłoszone do zmiany studium,
- wnioski wójta dotyczące nowych zamierzeń inwestycyjnych.

1.3. Materiały wejściowe

Zmianę studium gminy Wąpielsk sporządzono w oparciu o następujące materiały:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wąpielsk uchwalone uchwałą Nr XV/88/99 Rady Gminy Wąpielsk z dnia 16 grudnia 1999 r.,
- Strategia powiatu rypińskiego,
- Strategia gminy,
- Projekt założeń do planu zaopatrzenia gminy Wąpielsk w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe z 2006 r.,
- Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami gminy Wąpielsk na lata 2005-2008 z perspektywą na lata 2009-2014 opracowany w 2005 r.,
- Uproszczony plan urządzeń lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa,
- Opracowanie ekofizjograficzne dla projektu Zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wąpielsk,
- Dane statystyczne,
- Informacje, materiały i dane uzyskane z Urzędu Gminy Wąpielsk,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego - uchwała Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r.

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY

2.1. Położenie i charakterystyka otoczenia

Obszar gminy Wąpielsk położony jest we wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego w powiecie rypińskim (rys. 1).

Północna i północno-zachodnia część gminy leży w dolinie Drwęcy, a pozostała część obszaru leży w obrębie Pojezierza Dobrzyńskiego.

Pod względem hydrograficznym obszar gminy Wąpielsk znajduje się w całości w dorzeczu Drwęcy.

Granice gminy poprowadzone są częściowo w sposób naturalny wzdłuż rzeki Drwęcy i Rypienicy i wzdłuż brzegów jezior Kiełpińskiego i Długiego oraz w sposób sztuczny z wykorzystaniem dróg i granic pól.

Gmina Wąpielsk graniczy od zachodu z gminami Radomin i Golub-Dobrzyń, od północy z gminami Bobrowo i Brodnica, od wschodu z gminą Osiek, od południa z gminami Bzurze i Rypin.

Teren gminy pozostaje pod wpływem ośrodków Brodnica, Golub-Dobrzyń i Rypin. Siedziba gminy wieś Wąpielsk oddalona jest 25 km od miasta Brodnicy i 15 km od miasta Rypina siedziby powiatu.

Pod względem administracyjnym obszar gminy podzielony jest na 16 sołectw (rys. 2).

Teren gminy znajduje się poza zasięgiem obszarów uprzemysłowionych. Dobre warunki przyrodniczo-glebowe sprawiają, że podstawową funkcją gminy jest produkcja rolnicza.

Gmina Wąpielsk należy do:

- Stowarzyszenia Gmin Ziemi Dobrzyńskiej,
- Stowarzyszenia Gmin Północnego Mazowsza,
- Związku Gmin Wiejskich.

2.2. Podstawowe dane o gminie według stanu na 31.12.2007 r.

- powierzchnia ogólna gminy 9378 ha, w tym:
 - użytki rolne 6649 ha co stanowi 70 % powierzchni ogólnej gminy
 - lasy i grunty leśne 1910 ha, co stanowi 20,5 % powierzchni ogólnej
 - wody 237 ha, co stanowi 2,5 % powierzchni ogólnej
 - tereny zainwestowane 488 ha, co stanowi 4,9 % powierzchni ogólnej
 - nieużytki 170 ha, co stanowi 2,1% powierzchni ogólnej
- ilość sołectw - 16
- ludność ogółem - 4352 osób
- gęstość zaludnienia - 46,3 osób/km² powierzchni gminy ogółem
- ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wg IUNG Puławy 75,3 punktów na 100 punktów możliwych

- powierzchnia obszaru chronionego krajobrazu 3750 ha, co stanowi 40 % ogólnej powierzchni gminy
- 7 pomników przyrody
- 2 rezerваты o łącznej powierzchni 48,5 ha, co stanowi 0,5% ogólnej powierzchni gminy
- 6 użytków ekologicznych o powierzchni 7,85 ha
- 10 obiektów prawnie chronionych wpisanych do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków
- 229 stanowisk archeologicznych nieekspozowanych w terenie
- 163 podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze Regon
- bezrobocie wynosi 364 osoby.

2.3. Rys historyczny

Historia gminy Wąpielsk związana jest z Ziemią Dobrzyńską, której granice wyznaczają rzeki: od zachodu i południa Wisła, od północy Drwęca, od wschodu Skrwa.

Od czasów średniowiecza ziemia ta należała do państwa polskiego stanowiąc jej północno-wschodnie rubieże.

Dzieje tej ziemi nie cieszyły się tak dużym zainteresowaniem historyków jak inne historyczne ziemie. Pisano o niej głównie przy okazji badań nad konfliktami z Zakonem Krzyżackim. Ziemia Dobrzyńska była sąsiadem tego potężnego państwa przez ponad 2 wieki.

Ponownie stała się terytorium granicznym, na skutek rozbiorów Polski i postanowień Kongresu wiedeńskiego z 1815 r.

Obszar Ziemi Dobrzyńskiej wraz z sąsiadującą przez Drwęcę ziemią chełmińską napadany był często przez Prusaków i Litwinów. Wzmożenie najazdów w okresie rozbicia dzielnicowego znacznie wyludniło te obszary i spowodowało kontrakcję ze strony ks. Konrada Mazowieckiego, władającego wówczas obu ziemiami. Gdy zawiodła misja cysterska i założony dla jej wsparcia w 1228 r. tzw. Zakon Dobrzyńców (Pruskich Rycerzy Chrystusowych). Zakon Krzyżacki uposażony ziemią chełmińską zajął w 1233 r. przejściowo również Ziemię Dobrzyńską. Od 1235 r. znajdowała się pod panowaniem dzielnicowym książąt mazowieckich, a od połowy stulecia weszła w skład Księstwa Kujawskiego, a ok. r. 1290 w skład wyodrębniającego się wówczas księstwa dobrzyńskiego.

Między 1236 - ok. 1300 zniesiona została kasztelania rypińska a obszar dzisiejszego powiatu został włączony do kasztelanii dobrzyńskiej.

W 1 ćw. XIV w. wzmożenie napadów litewskich doprowadziło do niemal całkowitego wyludnienia wielu wsi a w konsekwencji do podjęcia ponownej kolonizacji.

Od r. 1329 obszar ten wraz z całą Ziemią Dobrzyńską zajęty był przez Krzyżaków. Zwrócono go Polsce na mocy traktatu w Kaliszu w r. 1343.

Po wymarciu książąt dobrzyńskich w r. 1352 Ziemia Dobrzyńska została połączona z Koroną a w r. 1379 oddana w lenno księciu Władysławowi Opolczykowi, który odstąpił ją w zastaw Zakonowi

Krzyżackiemu w r. 1392. Wykupiona przez Polskę w r. 1404 w okresie „wielkiej wojny” z Zakonem przechodziła z rąk do rąk, aby po Pokoju Toruńskim w 1411 r. ostatecznie wrócić do Korony. Od tego czasu aż po okres rozbiorów Ziemia Dobrzyńska wchodziła w skład woj. Inowrocławskiego i dzieliła się na 3 powiaty: dobrzyński, lipnowski i rypiński. Zezwolenie na lokację miasta otrzymały w roku 1784 Radziki Duże, które ok. 1796 r. mimo posiadania zaledwie 15 domów zaliczono do miasta. W wyniku 2 rozbioru w r. 1793 Ziemia Dobrzyńska znalazła się w zaborze pruskim.

W 1797 r. likwidacji uległ powiat rypiński a jego obszar włączony został do powiatu lipnowskiego, który w latach 1807-15 wchodził w skład Księstwa Warszawskiego a po Kongresie wiedeńskim - Królestwa Polskiego.

W r. 1866 ponownie utworzono powiat rypiński, włączony po odzyskaniu niepodległości do woj. warszawskiego, a od r. 1938 do woj. pomorskiego; od 1945 r. należała do woj. bydgoskiego. Po utworzeniu w r. 1956 powiatu golubsko-dobrzyńskiego, istniejąca od 500 lat granica pow. rypińskiego, wyznaczona na zach. rzeką Ruziec, przesunięta została ku wschodowi.

W latach 1975-1998 obszar gminy Wąpielsk należał do województwa toruńskiego, a od 01 stycznia 1999 r. do nowoutworzonego województwa kujawsko-pomorskiego.

Reforma administracyjna kraju, wprowadzona od 10 stycznia 1999 r. ustanowiła trójstopniowy system administracji. Gmina Wąpielsk zaliczona została do powiatu rypińskiego, będącego jednym z 19 powiatów ziemskich województwa kujawsko-pomorskiego.

3. POŁOŻENIE, DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU

3.1. Położenie i charakterystyka otoczenia

Gmina Wąpielsk leży we wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego w powiecie rypińskim. Gmina Wąpielsk graniczy z gminami: Bobrowo, Brodnica i Osiek (powiat brodnicki), Rypin i Brzuze (powiat rypiński) oraz Radomin i Golub-Dobrzyń (powiat golubsko-dobrzyński).

Granice gminy poprowadzone są częściowo w sposób naturalny wzdłuż rzeki Drwęcy i Rypienicy, wzdłuż brzegów jezior: Kiępińskiego i Długiego oraz w sposób sztuczny z wykorzystaniem dróg i granic pól.

Pod względem fizyczno-geograficznym obszar gminy Wąpielsk leży w dolinie Drwęcy (część północna) oraz w obrębie Pojezierza Dobrzyńskiego. Pod względem hydrograficznym obszar gminy Wąpielsk w całości znajduje się w dorzeczu Drwęcy.

Teren gminy pozostaje pod wpływem ośrodków powiatowych Brodnicy, Golubia-Dobrzynia i Rypina. Siedziba gminy, wieś Wąpielsk oddalona jest około: 13 km od Golubia-Dobrzynia, 15 km od Rypina i 25 km od Brodnicy.

Gmina ma charakter typowy wiejski, a jej sieć osadnicza tworzy 18 wsi, z których 16 jest jednocześnie sołectwami. Wieś Kupno wchodzi w skład sołectwa Radziki Duże, a wieś Łapinóż - Rumunki połączona jest z sołectwem Lamkowizna (rys. 3).

Gmina Wąpielsk zajmuje powierzchnię 9378 ha, przy liczbie ludności 4352 osób. Gęstość zaludnienia wynosi więc 46,3 osoby / km².

Przez gminę nie przebiegają drogi krajowe i wojewódzkie oraz linie kolejowe. Teren gminy znajduje się także poza zasięgiem obszarów uprzemysłowionych. Dobre warunki przyrodniczo-glebowe, szczególnie części wysoczyznowej Pojezierza Dobrzyńskiego, sprawiają, że podstawową funkcją gminy jest produkcja rolnicza.

3.2. Dotychczasowe zagospodarowanie i uzbrojenie terenów

Znaczna część obszaru gminy została przekształcona w wyniku działalności człowieka. Na tereny zurbanizowane składają się przede wszystkim tereny zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej (głównie jednorodzinnej), usługowo-produkcyjnej, ciągi komunikacyjne oraz sieci infrastruktury technicznej. Jednak nadal ponad 95 % obszaru gminy stanowią tereny otwarte wolne od zabudowy i znacznych przekształceń.

Użytki rolne (głównie własności osób fizycznych) zajmują 70 % powierzchni gminy. Ponad 20 % powierzchni gminy zajmują lasy i grunty leśne, stanowiące przede wszystkim własność Skarbu Państwa. Znaczna powierzchnię bo około 2,5 % obszaru gminy zajmują wody powierzchniowe oraz nieużytki (ponad 2 %). Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują niecałe 5 % powierzchni ogólnej gminy. Są to tereny rolne zabudowane, tereny mieszkaniowe, tereny przemysłowe i inne tereny zabudowane.

Obecnie gmina posiada około 1100 mieszkań. Zabudowa mieszkaniowa gminy w 50 % pochodzi z przed 1945 r. Około 20 % zabudowy stanowią obiekty powyżej 40 lat. Chociaż zachodzące zmiany gospodarcze przyspieszają przekształcenia wiejskich gmin to jednak są one prawie niezauważalne w takich gminach jak Wąpielsk - oddalonych od dużych miast i aglomeracji. Przeważa tu zdecydowanie zabudowa zagrodowa. Natomiast zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna występuje głównie we wsiach: Wąpielsk, Długie i Radziki Małe. Pozostałością po dawnych PGR - ach jest nieliczna zabudowa wielorodzinna występująca we wsiach: Kiełpiny, Ruszkowo, Półwiesk Mały, Radziki Duże i Wąpielsk. Nieliczna zabudowa rekreacji indywidualnej wykształciła się głównie w dolinie Drwicy oraz nad jeziorem Długie. Zdecydowana większość zabudowy mieszkaniowej w gminie jest własnością prywatną. Ponad 95 % mieszkań jest wyposażonych w wodę z wiejskiego wodociągu, a jedynie nieco ponad 20 % w kanalizację. W świetle wydanych decyzji o warunkach zabudowy ruch budowlany (dotyczący zabudowy mieszkaniowej) jest niewielki, szczególnie w porównaniu z budową obiektów niemieszkalnych.

Obiekty spełniające usługi w sferze społecznej zlokalizowane są głównie w Wąpielsku - ośrodku gminnym, w którym oprócz budynku Urzędu Gminy występuje posterunek policji, szkoła

podstawowa, biblioteka, świetlica, ośrodek zdrowia, urząd pocztowy, remiza OSP oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Ośrodkiem wspomagającym jest wieś Radziki Duże, gdzie zlokalizowane są: szkoła podstawowa i gimnazjum, biblioteka, Bank Spółdzielczy, remiza OSP. Ponadto w gminie występują: szkoły podstawowe w Półwiesku Małym i Długiem, biblioteka w Długiem i remizy OSP w Półwiesku Małym i Długiem. Gmina jest słabo wyposażona w urządzenia sportowe. Szczególnie widoczny jest brak gminnego ośrodka sportowego oraz innych podstawowych urządzeń sportowych. Jedynie przy szkołach znajdują się boiska sportowe, a w Radzikach Dużych planuje się realizację sali sportowej oraz boiska sportowego. Usługi o różnych branżach (głównie rzemieślnicze) występują przede wszystkim we wsiach: Radziki Duże i Wąpielsk. Usługi z zakresu handlu i gastronomii koncentrują się także we wsiach: Radziki Duże i Wąpielsk, a ich brak zauważa się we wsiach: bądź o rozproszonej zabudowie (Bielawki, Kierz Radzikowski), bądź tzw. „wymierających” jak Lamkowizna, Tomkowo i Łapinożek. Usługi rzemieślnicze oraz handlowo-gastronomiczne należą do sektora prywatnego. Obsługa rolnictwa koncentruje się także w Radzikach Dużych i Wąpielsku, w nieco mniejszym stopniu w Długiem i Ruszkowie.

Lasy i grunty leśne na obszarze gminy zajmują około 20 % powierzchni gminy. Jednak ich rozmieszczenie jest nierównomierne. Największe kompleksy leśne występują w dolinie Drwęc, a nieco mniejszy na wschód od wsi Długie. Pozostała część gminy jest praktycznie bezleśna. Jedynymi enklawami zieleni na bezleśnych obszarach rolniczych są parki podworskie. W Gminie Wąpielsk występuje 8 parków podworskich zlokalizowanych we wsiach: Długie, Kiełpiny, Łapinożek, Półwiesk Mały, Radziki Duże, Ruszkowo, Tomkowo i Wąpielsk. Są one pokryte drzewostanem w różnym stopniu, a w większości są zaniedbane, mają nieczytelny układ przestrzenny i nie funkcjonujący system wodny. Ponadto tereny zieleni urządzonej stanowią cmentarze: w Radzikach Dużych - czynny oraz w Wąpielsku - historyczny. Również znaczenie krajobrazowe posiadają liczne w gminie szpalery drzew wzdłuż dróg powiatowych i gminnych.

Na sieć drogową gminy składają się drogi powiatowe (prawie 30 % ogólnej długości) oraz drogi gminne. Jedynie niecałe 25 % dróg posiada nawierzchnię bitumiczną. Stan większości dróg pilnie wymaga odnowy nawierzchni względnie jej modernizacji oraz utwardzenia dróg gruntowych i wyprofilowania ich nawierzchni.

System zaopatrzenia gminy w wodę oparty jest na ujęciu podziemnym, stacji uzdatniania oraz hydroforniach. Ujęcie gminne znajduje się we wsi Półwiesk Mały. Siecią wodociagową objęte są praktycznie wszystkie miejscowości oprócz wsi Lamkowizna.

Na obszarze gminy funkcjonuje jedna komunalna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Wąpielsku o jeszcze małym stopniu wykorzystania. Obsługuje ona na razie 3 wsie: Wąpielsk, Radziki Duże i Ruszkowo. W gminie nie funkcjonuje już komunalne składowisko odpadów, które

wywożone są na składowisko w Łapinóżku (gm.Osiek). W gminie zmeliorowanych zostało ponad 28 % powierzchni gruntów ornych i użytków zielonych.

Na terenie gminy Wąpielsk nie ma stacji 110/15 kV. Gmina zasilana jest z trzech stacji elektroenergetycznych (GPZ): GPZ - ty zlokalizowane w Brodnicy, Golubiu-Dobrzyniu i Rypinie. W oparciu w wymienione GPZ - ty pracuje sieć średniego napięcia zasilana liniami magistralnymi. Przez teren gminy przebiega napowietrzna linia krajowego systemu energetycznego 110 kV i GPZ „Brodnica-Podgórz” - GPZ „Rypin”. Przez obszar gminy nie przebiegają tranzytowe gazociągi wysokiego ciśnienia. Gmina Wąpielsk nie posiada także rozdzielni sieci gazowej.

Potrzeby ciepłe gminy zabezpieczone są w oparciu o źródła indywidualne (kotłownie wbudowane, piece stałociepne, ogrzewanie elektryczne akumulacyjne, ogrzewanie kominkowe itp.).

3.3. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne w gminie

Zadaniem własnym gminy, wynikającym z ustawy o samorządzie gminnym jest m.in. prowadzenie polityki w zakresie gospodarowania przestrzenią i zapewnienie ładu przestrzennego. Zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki terytorialne, zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczenia terenów oraz określenia zasad ich zagospodarowania i zabudowy określone jest w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 80 po. 717 z późniejszymi zmianami). Gmina Wąpielsk posiada „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego”, które Rada Gminy Wąpielsk uchwaliła w dniu 16 grudnia 2000 r. Uchwałą Nr XV/88/99 w sprawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wąpielsk.

Do dnia 31 grudnia 2003 r. na obszarze gminy obowiązywał również miejscowy ogólny plan zagospodarowania przestrzennego gminy Wąpielsk (Uchwała Gminnej Rady Narodowej w Wąpielsku Nr II/14/88 z dnia 16 grudnia 1988 r. - Dz. Urz. Woj. Toruńskiego Nr 2 poz. 16 z 1989 roku). Dokument ten zgodnie z art. 87 ust. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. stracił ważność. Obowiązującym prawem miejscowym są jednak wszystkie plany miejscowe i zmiany planów uchwalone po 1 stycznia 1995 r. niezależnie od tego jaki zakres ustaleń i stopień szczegółowości ustaleń określono w tych planach.

Na obszarze gminy Wąpielsk obowiązują aktualnie cztery zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wąpielsk:

- w części wsi Wąpielsk II obejmującej teren o funkcji mieszkaniowo-usługowej (część działki nr 16/5 położonej przy drodze powiatowej Wąpielsk-Radziki Duże) - Uchwała Rady Gminy w Wąpielsku Nr XXX/181/01 z dnia 21 maja 2001 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 77 poz. 1463),
- w części wsi Półwiesk Mały obejmującej teren o funkcji mieszkaniowo-usługowej (działka nr 80/2 położonej przy drodze powiatowej Półwiesk Mały-Wąpielsk) - Uchwała Rady Gminy w Wąpielsku Nr XXX/182/01 z dnia 21 maja 2001 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 77 poz. 1464),

- w części wsi Kiełpiny obejmującej teren o funkcji mieszkaniowo-usługowej (działki nr 107/3, 107/4 i 107/5 położone przy drodze gminnej) - Uchwała Rady Gminy w Wąpielsku Nr XXX/183/01 z dnia 21 maja 2001 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 77 poz. 1465),
- w miejscowości Kupno obejmującej tereny pod powierzchnią eksploatację kruszywa (część działki nr 197/5) - Uchwała Nr XXXVIII/217/02 Rady Gminy w Wąpielsku z dnia 30 stycznia 2002 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 45 poz. 851).

Z powyższych informacji wynika, że pokrycie planami w gminie Wąpielsk sięgające niewielkiego odsetka procenta powierzchni gminy, musi skutkować sukcesywnym zanikiem ciągłego procesu planowania.

Równie niekorzystne dla planowania przestrzennego (głównie dla struktury zabudowy i kompozycji przestrzennych) wyglądają powierzchnie sporządzanych planów. Są to plany sporządzone dla jednej lub kilku działek. Największy teren, dla którego sporządzono plan dotyczy powierzchniowej eksploatacji kruszywa.

Obowiązujące plany miejscowe są obecnie bezpośrednią podstawą do sporządzenia dokumentacji budowlanych i ubiegania się o decyzje o pozwoleniu na budowę, wydawaną bezpośrednio przez starostę powiatu, który z dniem 1 stycznia 2004 r. stracił prawo upoważniania wójtów do wydawania takich decyzji w swoim imieniu.

Opisany stan prawny sprawił, że wiele gmin w Polsce pozostało z nikłym pokryciem swojej powierzchni obowiązującymi planami miejscowymi. W przypadku braku planu miejscowego ustawodawca zgodnie z art. 4 ust 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2007 roku przewidział alternatywny tryb lokalizowania inwestycji. Na obszarach gdzie nie ma planu miejscowego dla lokalizacji inwestycji celu publicznego i dla zmiany zagospodarowania terenu polegającej na budowie obiektu budowlanego lub wykonaniu innych robot budowlanych, obowiązują dwie niezależne procedury uzyskiwania decyzji:

- o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego (określone w art. 50 ustawy),
- o warunkach zabudowy (określone w art. 59 ustawy).

Decyzje te wydaje wójt dopiero wtedy, kiedy jest znany potencjalny inwestor i konkretnie zdefiniowane zamierzenie inwestycyjne. Jednocześnie taka decyzja jest bezterminowa. W tym trybie samorząd gminy zachowuje możliwość prowadzenia bieżącej polityki w zakresie gospodarowania przestrzenią, chociaż musi zachować dość rozbudowany tryb wydawania decyzji (szczególnie decyzji o warunkach zabudowy). W wielu sytuacjach przestrzennych wydanie decyzji o warunkach zabudowy nie jest prawnie możliwe. Natomiast problemem mającym często już swoje odzwierciedlenie w przestrzeni jest brak regulacji prawnych odnośnie zachowania zgodności wydawanych decyzji ze studium.

Na przełomie lat 2004 - 2007 ogółem wydano 247 decyzji, z czego 7,6 % stanowiły decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego (19). Biorąc pod uwagę stopień aktualnego

zagospodarowania obszaru gminy oraz obowiązujące przy wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy wymagania ustawy i rozporządzenia jest to liczba dość duża. Spośród wydanych decyzji o warunkach zabudowy przeważała zabudowa gospodarcza (181 decyzji).

Ogółem w latach 2004 - 2007 wydano tylko 38 decyzji dla zabudowy mieszkaniowej i 4 decyzje dotyczące zabudowy usługowej. Analizując jednak wydane decyzje w poszczególnych latach należy zaznaczyć dużą przewagę decyzji dotyczących zabudowy gospodarczej w latach 2005-2006, gdzie samych tylko decyzji dotyczących budowy zbiorników na płynne odchody zwierzęce oraz płyt gnojowych wydano odpowiednio 23 - 2005 r. i 97 - 2006 r. Było to związane głównie z dostosowaniem gospodarstw rolnych do prawa Unii Europejskiej.

W roku 2006 zanotowano zresztą rekordową ilość wydanych decyzji bo aż 132, co stanowi ponad 50 % wydanych decyzji razem wziętych w latach 2004 (14 decyzji), 2005 (53 decyzji) i 2007 (48 decyzji). Natomiast wydanie tylko 4 decyzji dotyczących zabudowy usługowej świadczy o wybitnie rolniczym charakterze gminy.

Rozkład przestrzenny wydawanych decyzji wskazuje, że ich koncentracja występowania w największych wsiach gminy: Radziki Duże (38), Długie II (36), Wąpielsk II (29), a najmniejszych na „wymierających” wsiach położonych w dolinie Drwęcy: Łapinówek (3), Lamkowizna (4) i Radziki Małe (6).

Szczegółowy rozkład przestrzenny wydanych decyzji o warunkach zabudowy (w tym decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego) przedstawia poniższa tabela 1.

Tabela 1. Rozkład przestrzenny wszystkich decyzji o warunkach zabudowy

Lp.	Sołectwo	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.	Razem
1.	Bielawki	1	3	10	1	15
2.	Długie I	2	6	8	4	20
3.	Długie II	-	11	15	10	36
4.	Kiełpiny	-	4	11	5	20
5.	Kierz Półwieski	1	2	7	2	12
6.	Kierz Radzikowski	-	-	-	-	-
7.	Lamkowizna	1	-	3	-	4
8.	Łapinówek	-	-	2	1	3
9.	Półwiesk Duży	-	4	7	1	12
10.	Półwiesk Mały	1	1	8	1	11
11.	Radziki Duże	3	10	16	9	38
12.	Radziki Małe	-	-	3	3	6
13.	Ruszkowo	-	2	9	3	14
14.	Tomkowo	1	1	2	4	8
15.	Wąpielsk I	2	1	18	1	22
16.	Wąpielsk II	3	10	13	3	29

Z 19 decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego najwięcej, bo 7, wydano w 2006 r., a 6 w 2005 r. Aż 13 decyzji dotyczyło budowy, bądź przebudowy napowietrznych i kablowych linii elektroenergetycznych średniego i niskiego napięcia, 3 decyzje dotyczyły budowy lub przebudowy

sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, 2 - rozbudowy stacji bazowej telefonii komórkowej, a 1 - budowy hali widowiskowo - sportowej.

Rozkład przestrzenny decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego jest podobny jak wszystkich decyzji o warunkach zabudowy - 5 decyzji dotyczyło wsi Radziki Duże, 4 decyzje wsi Długie II, 3 decyzje wsi Wąpielsk II i 2 decyzje wsi Długie I. Szczegółowy rozkład przestrzenny wydanych decyzji przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Rozkład przestrzenny decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego

Lp.	Sołectwo	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.	Razem
1.	Bielawki	-	1	-	-	1
2.	Długie I	-	-	1	1	2
3.	Długie II	-	1	2	1	4
4.	Kiełpiny	-	-	-	-	-
5.	Kierz Półwieski	-	1	-	-	1
6.	Kierz Radzikowski	-	-	-	-	-
7.	Lamkowizna	-	-	1	-	1
8.	Łapinówek	-	-	-	-	-
9.	Półwiesk Duży	-	-	-	-	-
10.	Półwiesk Mały	-	-	-	-	-
11.	Radziki Duże	1	1	2	1	5
12.	Radziki Małe	-	-	-	-	-
13.	Ruszkowo	-	-	1	-	1
14.	Tomkowo	1	-	-	-	1
15.	Wąpielsk I	-	-	-	-	-
16.	Wąpielsk II	1	2	-	-	3

3.4. Wnioski do zmiany studium

Po podjęciu Uchwały Nr X/39/07 Rady Gminy w Wąpielsku z dnia 21 września 2007 r. Wójt Gminy Wąpielsk wysłał stosowne zawiadomienia pismem Nr 7320-2/2007 z dnia 26 września 2007 r. do 40 instytucji i organów w celu złożenia wniosków do zmiany studium.

Na powyższe zawiadomienie odpowiedziało 11 instytucji i organów z czego wnioski nadesłało tylko sześć instytucji (Urząd Marszałkowski w Toruniu, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu, Delegatura we Włocławku, Telekomunikacja Polska S.A., Nadleśnictwo Golub-Dobrzyń, Przedsiębiorstwo Budowlano-Montażowe Prefabrykacji Betonów „KAMAL” Sp. z o.o. i Energa Operator w Toruniu), natomiast 5 instytucji nie zgłosiło uwag bądź zastrzeżeń (Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy - Wydział Zarządzania Kryzysowego, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad O/Bydgoszcz, Pomorski Operator Systemu Dystrybucji Gazu - Bydgoszcz, Gaz System - Gdańsk i Polskie Koleje Państwowe O/Bydgoszcz).

Wśród instytucji, które przesłały uwagi i wnioski na wyróżnienie zasługuje bogata baza wyjściowa dotycząca wykazu zabytków nieruchomych i archeologicznych nadesłana przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu, Delegatura we Włocławku.

Ponadto wnioski złożyli prywatni właściciele gruntów, dotyczące przeznaczenia ich pod zalesienie (4) we wsiach Radziki Małe, Łapinówek, Lamkowizna, Ruszkowo i zabudowę mieszkaniową

jednorodziną (1) we wsi Długie II oraz wniosek pod zabudowę wielorodziną we wsi Wąpielsk zgłosił Wójt.

W sumie należy ocenić, że do Zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wąpielsk wpłynęło niewiele wniosków.

4. STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY

Przez ład przestrzenny, zgodnie z definicją zawartą w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, należy rozumieć takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne.

Na tle wyżej cytowanej definicji analiza ładu przestrzennego na terenie gminy Wąpielsk uwzględnia następujące czynniki:

- strukturę przestrzenną,
- strukturę zainwestowania.

Strukturę przestrzenną obszaru gminy kształtują w głównej mierze obszary otwarte, przede wszystkim rolnicze, obejmujące rozległą wysoczyznę Pojezierza Dobrzyńskiego oraz obszar intensywnie zalesionej rozległej doliny Drwęcy wraz z wyraźnie zaznaczającą się w topografii krawędzią. Dolina Drwęcy stanowiąca także obszar chronionego krajobrazu „Dolina Drwęcy” wraz z obszarem ochrony siedliskowej Natura 2000 „Dolina Drwęcy i rezerwatem ichtiofaunistycznym „Rzeka Drwęca”, charakteryzuje się uwarunkowaniami będącymi z jednej strony barierą rozwoju przestrzennego, a z drugiej kształtującymi zróżnicowaną strukturą przyrodniczą sprzyjającą rozwojowi funkcji turystycznych i rekreacyjnych.

W przypadku struktury zainwestowania w gminie Wąpielsk jednoznacznie wyróżniają się wsie o zwartej zabudowie zagrodowej i mieszkaniowej jednorodzinnej, a także nielicznej mieszkaniowej wielorodzinnej, położone na skrzyżowaniach bądź wzdłuż dróg powiatowych (Radziki Duże, Wąpielsk I, Długie II oraz Ruszkowo, Półwiesk Mały i Kiełpiny - o układzie przestrzennym nieregularnym wielodrożnicowym). Stanowią one jednocześnie ośrodki obsługi rolnictwa i usług dla ludności. Pozostałe sołectwa w obrębie terenów rolniczych stanowią wsie ze zdecydowanie przeważającą rozproszoną zabudową zagrodową (Bielawki, Łapinówek, Kierz Radzikowski, Półwiesk Duży, Wąpielsk II, Długie I i Radziki Małe - o układzie przestrzennym nieregularnym, rozproszonym).

W dolinie Drwęcy charakterystyczna jest zanikająca rozproszona zabudowa zagrodowa, w niewielkim jeszcze stopniu przekształcona na funkcje rekreacyjne (Tomkowo, Kupno, Lamkowizna, Łapinów - Rumunki i Kierz Półwieski - o układzie przestrzennym nieregularnym, rozproszonym, zanikającym). Obszar ten jest intensywnie zalesiany, a jednocześnie na terenach wsi Kupno i Lamkowizna powierzchniowa eksploatacja kruszyw wykształciła „dysharmonijny”

krajobraz (swoistą „ranę” w pradolinny krajobrazie Doliny Drwęcy) głównie z powodu zaniechania jakiegokolwiek rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

5. STAN ŚRODOWISKA ORAZ WYMOGI OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

5.1. Wybrane elementy środowiska przyrodniczego

Pod względem **fizycznogeograficznym** teren gminy Wąpielsk leży w obrębie makroregionu Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie, w mezoregionie Dolina Drwęcy (północna i północno-zachodnia część) na kontakcie z mezoregionem Pojezierze Dobrzyńskie. Ta dwudzielnosc położenia fizyczno-geograficznego obszaru gminy powoduje zróżnicowanie wszystkich komponentów środowiska geograficznego, które w szczególności uwidacznia się na kontakcie wysoczyzny morenowej i doliny Drwęcy.

Położenie obszaru w obrębie wysoczyzny morenowej i pradoliny Drwęcy powoduje, że budowa geologiczna i litologia osadów powierzchniowych jest zróżnicowana. Na całej powierzchni gminy znajdują się osady czwartorzędowe. W serii czwartorzędowej w części środkowej i południowej gminy występują głównie piaski i gliny lodowcowe. W części północnej przeważają terasowe piaski i żwiry pochodzenia fluwioglacjalnego.

Rzeźba terenu gminy Wąpielsk wykazuje duże zróżnicowanie zarówno pod względem morfometrycznym jak i genetycznym. Najwyższy punkt na terenie gminy wzniesiony jest 122,9 m n.p.m. (w południowo-zachodniej części gminy na terenie wsi Ruszkowo). Najniżej - około 60,4 m n.p.m. znajduje się dno doliny Drwęcy w północno-zachodniej części gminy na terenie wsi Tomkowo. Maksymalna deniwelacja przekracza 60 m, natomiast lokalne deniwelacje dochodzą do 40 m - w strefie krawędziowej doliny Drwęcy.

Najbardziej rozległą przestrzennie formą rzeźby terenu gminy jest wysoczyzna morenowa, przeważnie płaska lub lekko falista. Wznosi się na wysokość około 100-115 m n.p.m. Wysoczyznę morenową urozmaicają liczne zagłębienia wytopiskowe - płytkie, niekiedy dużych rozmiarów, dna ich często są zabagnione lub zatorfione. Najliczniej występują w rejonie Kupna i Lamkowizny. Liczne są także płytkie, wąskie i długie obniżenia na wysoczyźnie morenowej w rejonie Wąpielska, Długiego i Kiełpin. Wysoczyznę morenową rozcinają ponadto rynny polodowcowe o zróżnicowanym przebiegu. Największe z nich to rynna Jeziora Kiełpińskiego położona we wschodniej części gminy i Jeziora Długiego położona w południowo-zachodniej części gminy.

Rynna Jeziora Kiełpińskiego o długości ponad 9 km wcina się w wysoczyznę na głębokość około 20 m. Szerokość waha się od 250 m do 300 m. Rynna stanowi łącznik między doliną Rypienicy a doliną Drwęcy. Zbocza rynny są stosunkowo łagodnie nachylone, w otoczeniu jeziora uwidacznia się prawie całkowity brak terenów zielonych.

Rynna jeziora Długiego przebiega na granicy gminy Wąpielsk. Na terenie gminy znajduje się wschodni brzeg jeziora. Całkowita długość rynny osiąga 13 km, głębokość prawie 25 m. Szerokość

rynny wynosi 300-350 m. Zbocza rynny są silnie urzeźbione - dochodzą do niej liczne dolinki boczne i mniejsze ciągi rynnowe. Nachylenie stoków jest stosunkowo niewielkie. Nieco inny kierunek przebiegu ma rynna przebiegająca od Półwieska przez Wąpielsk z północnego-zachodu na południowy wschód. Wykazuje długość ponad 7 km, szerokość 150-200 m, nieznaczną głębokość (5 m). Dno rynny jest w całości podmokłe, wręcz zabagnione.

Północną i północno-zachodnią część gminy zajmuje dolina Drwęcy. Jest wcięta w wysoczyznę morenową na głębokość 30-40 m. Szerokość na terenie gminy jest zróżnicowana od 1 km na zachodzie do prawie 8 km na wschodzie, gdzie wykazuje znamiona kotlinowatego rozszerzenia. Strefa zboczowa jest silnie urzeźbiona - rozcinają je liczne dolinki boczne zróżnicowanej genezy (krótkie nieckowate doliny denudacyjne oraz wąskie, długie i głębokie doliny erozyjne). Uwidacznia się wpływ wód podziemnych w związku z rozcięciem poziomów wodonośnych. W strefie zboczowej zachodzą intensywne procesy erozji gleb. Dno doliny Drwęcy buduje kilka poziomów terasowych oddzielonych od siebie różnej wysokości załomami. Powstały one w wyniku erozyjnej i akumulacyjnej wód lodowcowych i wód rzecznych. Poziomy terasowe są przeważnie płaskie, mają zmienną szerokość. Najszerszy poziom (70-73 m n.p.m.) występuje w rejonie Kupna i Lamkowizny. Poziomy terasowe zbudowane są z osadów piaszczystych i piaszczysto-żwirowych o dużej miąższości. W obrębie teras rzecznych w rejonie Kupna i Lamkowizny występują rozległe obniżenia o charakterze równin biogenicznych zbudowane z osadów organogenicznych (rys. 4).

Obszar gminy Wąpielsk jest w części w dużym stopniu przekształcony antropogenicznie. Dolina Drwęcy jest jednym z największych w regionie kujawsko-pomorskim „zagłębi” kruszywa. Eksploatacja złóż powoduje degradację walorów krajobrazowych, zmianę ukształtowania powierzchni terenu oraz zmianę stosunków wodnych. Pewną ingerencję w rzeźbę terenu stanowi istniejąca zabudowa oraz istniejące drogi. Przekształcenia powierzchni ziemi na niewielką skalę miały także miejsce podczas budowy ciągów infrastrukturalnych, w tym sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

Generalnie można stwierdzić, że występujące na terenie gminy warunki morfometryczne i geologiczno-gruntowe nie stanowią większego ograniczenia dla rozwoju urbanizacji. Lokalizacja zabudowy jest wykluczona bądź ograniczona na terenach skarp rynien jeziornych, dolin oraz podmokłych zagłębiń wytopiskowych. Ewentualną lokalizację budownictwa należy poprzedzić tu badaniami geologicznymi podłoża. Są to przede wszystkim tereny o dużych spadkach, występowania gruntów organicznych, jak również tereny o płytkim poziomie zalegania wód podziemnych.

Szata roślinna obszaru gminy Wąpielsk jest zróżnicowana. W części środkowej i południowej gminy wykazuje cechy charakterystyczne dla terenów użytkowanych rolniczo. Jest ubogi w zieleń wysoką. Z elementów roślinności dominują tutaj agrocenozy pól uprawnych. Przeważa uprawa zbóż i buraków cukrowych. Występują także murawy z roślinnością zielną na powierzchniach

nieużytkowanych rolniczo. Występują lokalnie miejsca z roślinnością segetalną (chwasty) i ruderalną (zwłaszcza przy drogach). W części północnej przeważają lasy (rys. 6).

Na obszarze gminy Wąpielsk znajduje się 8 **parków** podworskich w miejscowościach: Długie (4,1 ha), Kiełpiny (1,7 ha), Łapinówek (0,3 ha), Półwiesk Mały (6,5 ha), Radziki Duże (1,6 ha), Ruszkowo (3,0 ha), Tomkowo (2,0 ha), Wąpielsk (1,8 ha). Parki w Długim, Wąpielsku i Tomkowie są wpisane do rejestru zabytków i podlegają ochronie na mocy przepisów o ochronie dóbr kultury. Ochrona parków polega na: zakazie dokonywania wszelkich zmian naruszających układ przestrzenny parku, zakazie wznoszenia budowli i wykonywania robót szkodliwych dla parku, niezbędnej pielęgnacji roślinności urządzeń parkowych. Parki jako tereny pokryte drzewostanem są często jedynymi enklawami zieleni na bezleśnych obszarach rolniczych. Oprócz znaczenia historycznego, architektonicznego i naukowo - dydaktycznego pełnią też funkcję ekologiczną wzbogacając i urozmaicając środowisko przyrodnicze. Jednak w większości parki są zaniedbane, mają nieczytelny układ przestrzenny i nie funkcjonujący system wodny. Wymagają rewaloryzacji, niekiedy wręcz rekonstrukcji oraz fachowej pielęgnacji.

Ponadto tereny zieleni urządzonej stanowią **cmentarze**. Na terenie gminy Wąpielsk cmentarze znajdują się w Radzikach Dużych - czynny oraz w Wąpielsku-Lisinach - historyczny. Poza funkcją społeczną i historyczną cmentarze spełniają funkcję ekologiczną wzbogacając środowisko przyrodnicze i urozmaicając krajobraz.

Również znaczenie krajobrazowe a ponadto wiatrochronne posiadają **szpalery drzew** wzdłuż dróg. Na terenie gminy Wąpielsk zadrzewienia przydrożne zinwentaryzowano wzdłuż dróg: Półwiesk Duży - Wąpielsk - Długie, Półwiesk Mały - Radziki Duże, Wąpielsk - Radziki Duże, Radziki Duże - Łapinówek, Wąpielsk - Kiełpiny, Długie - Długie II, Wąpielsk - Ruszkowo.

Pod względem **faunistycznym** obszar gminy Wąpielsk jest zróżnicowany. Środkowa i południowa część gminy pod tym względem jest uboga. Na terenach użytkowanych rolniczo jest to fauna typowa dla odkrytych terenów pól, łąk i nieużytków. Na terenach podmokłych świat zwierząt jest bardziej bogaty i urozmaicony. Bogato są reprezentowane gatunki drobnej fauny: płazy oraz gady. Większe bogactwo fauny, w tym ptactwa, występuje w rejonie jezior: Kiełpińskiego i Długiego. Na obszarach już zurbanizowanych o zabudowie mieszkaniowej i zagrodowej występowanie fauny jest pomijalne.

Północna część gminy, którą stanowią w większości obszary leśne, jest bogatsza pod względem faunistycznym. Występuje tu fauna typowa dla terenów leśnych urozmaiconych enklawami terenów rolnych oraz podmokłych zagłębień wytopiskowych. W kompleksie leśnym i na jego obrzeżach występuje zwierzyna leśna, w tym gatunki łowne: jeleni, daniel, sarna, zając. Występują gatunki drobnej fauny: płazy oraz gady. W okresie letnim bogaty jest świat owadów. Bogata jest także ornitofauna.

Stanowiącą północną granicę gminy Wąpielsk rzeka Drwęca jest miejscem bytowania i rozrodu ryb łososiowatych. W rzece żyje też rzadko występujący minóg rzeczny. Drwęca jest też ichtiofaunistycznym rezerwatem przyrody.

Warunki topoklimatyczne czyli tzw. klimatu lokalnego, uzależnione są od wielu czynników, do których przede wszystkim należą: ukształtowanie terenu, ekspozycja zboczy, użytkowanie i sposób zagospodarowania terenów oraz intensywność zabudowy. Jako najbardziej korzystne dla zabudowy należy uznać tereny płaskie lub nieznacznie nachylone w kierunku południowym i zachodnim zbocza. Najmniej korzystne warunki topoklimatyczne panują na terenach podmokłych, o płytkim poziomie zalegania wód gruntowych oraz tereny o ekspozycji w kierunku północnym. Na tych terenach nie należy planować nowej zabudowy.

Na terenie gminy Wąpielsk nie występują uciążliwe źródła emisji zanieczyszczeń do **powietrza atmosferycznego**. Najistotniejsze zanieczyszczenia to emisje energetyczne z gospodarstw domowych korzystających z tradycyjnych źródeł energii, z zakładów przemysłowych i obiektów komunalnych.

Wyniki badań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Toruniu na punkcie pomiarowym w Radzikach Dużych wskazują, że stan powietrza atmosferycznego na obszarze gminy jest bardzo dobry o czym świadczą niewielkie stężenia dwutlenku siarki i dwutlenku azotu. Pożądana jest modernizacja kotłów i palenisk, stosowanie paliw wysokiej jakości, a w szczególności stosowanie proekologicznych źródeł energii (olej opałowy, biomasa, energia słoneczna, gaz).

Przez obszar gminy Wąpielsk nie prowadzą żadne drogi krajowe ani wojewódzkie. Podstawowy układ sieci drogowej stanowią drogi powiatowe. Jakość dróg jest na ogół niezadowalająca, w związku z czym przejeżdżające pojazdy emitują **hałas**. Na żadnych drogach powiatowych na terenie gminy nie były dotychczas prowadzone pomiary hałasu ani pomiary natężenia ruchu pojazdów. Należy jednak zaznaczyć, iż natężenie ruchu na drogach powiatowych jest stosunkowo niewielkie i z pewnością nie przekracza 500 pojazdów na dobę. Największe natężenie ruchu ma miejsce na drogach powiatowych Półwiesk Mały - Wąpielsk - Długie - granica gminy, Wąpielsk - Radziki Duże oraz Radziki Duże - Kiełpiny. Drogi te są także wykorzystywane przez pojazdy ciężarowe, w tym wielkogabarytowe. Ruch na drogach gminnych jest niewielki. Są to przeważnie drogi o złej jakości nawierzchni. Pojazdy poruszające się z niewielką prędkością, w tym maszyny rolnicze, emitują dźwięk o znacznym natężeniu. Na drogach gminnych także nie były prowadzone badania poziomów natężenia dźwięku, jak również nie wykonywano tu pomiarów natężenia ruchu. Ważnym zagadnieniem jest zagrożenie hałasem na terenach eksploatacji piasków i żwirów. Obszary, na których prowadzona jest eksploatacja położone są na terenach cennych przyrodniczo - w dolinie Drwęcy. Sąsiadują z kompleksami leśnymi oraz rzeką Drwęcą. Działalność kopalni oraz zakładu przerobu kruszywa jest uciążliwa dla otaczających terenów. Jest to o tyle istotne, iż w

pobliżu znajdują się obiekty budownictwa mieszkaniowego i rekreacyjnego, a bezpośrednim sąsiedztwie przepływa rzeka Drwęca. Uciążliwość zakładu zdecydowanie ogranicza rozwój budownictwa mieszkaniowego i letniskowego oraz turystyki i rekreacji w tym rejonie. Warto jednak nadmienić, że w przyszłości wyrobiska poeksploatacyjne wypełnione wodą mogą stanowić cenny zasób dla rozwoju rekreacji i sportów wodnych. Warto zwrócić uwagę, że część kruszywa jest transportowana wąską drogą, która znajduje się w bardzo złym stanie technicznym, przez wieś Radziki Duże.

5.2. Rolnicza przestrzeń produkcyjna

Obszar gminy Wąpielsk jest w przeważającej części użytkowany rolniczo. Rodzaj wytworzonych gleb uwarunkowany jest budową geologiczną i litologią osadów powierzchniowych. Charakteryzuje się zróżnicowaną przydatnością rolniczą gruntów (rys. 5).

Tabela 3. Zestawienie klas bonitacyjnych użytków rolnych wg IUNG Puławy 1982 r.

Bonitacja użytków rolnych	Gmina Wąpielsk	
	ha	%
Grunty orne (łącznie z sadami)		
I	0	0,0
II	10	0,2
III a	957	15,5
III b	2143	34,7
IV a	1616	26,2
IV b	492	8,0
V	388	6,3
VI	496	8,0
VI z	69	1,1
razem	6171	65,8*
Użytki zielone		
I	0	0,0
II	0	0,0
III	20	3,5
IV	203	35,6
V	291	51,1
VI	40	7,0
VI z	16	2,8
razem	570	6,1*
Użytki rolne razem	6741	71,9*

* w stosunku do ogólnej powierzchni gminy

Z analizy danych wynika, że na obszarze gminy przeważają gleby III klasy bonitacyjnej (łącznie 50,2% powierzchni gruntów ornych) oraz IV klasy (34,2%) (tabela 3). Stosunkowo niski jest udział gruntów słabych klas bonitacyjnych, tj. V klasy (6,3%) i VI klasy (8,0%).

Na terenie gminy przeważają **gleby** należące do kompleksu żytniego bardzo dobrego (31,8% powierzchni gruntów ornych) oraz do kompleksu pszennego dobrego (29,9%) (tabela 4). Ważnym podkreślenia jest zróżnicowanie przestrzenne kompleksów glebowych na terenie gminy.

Kompleksy o wysokiej przydatności rolniczej zdecydowanie dominują na wysoczyźnie morenowej, natomiast o niskiej przydatności rolniczej w części doliny Drwęcy. W części dolinnej wyróżniają się kompleksy użytków zielonych słabych i bardzo słabych.

Tabela 4. Zestawienie kompleksów rolniczej przydatności użytków rolnych wg IUNG Puławy 1982r.

Kompleksy rolniczej przydatności gleb	Gmina Wąpielsk	
	ha	%
Grunty orne:		
1. Pszenny bardzo dobry	0	0,0
2. Pszenny dobry	1818	29,9
3. Pszenny wadliwy	73	1,2
4. Żytni bardzo dobry	1933	31,8
5. Żytni dobry	633	10,4
6. Żytni słaby	340	5,6
7. Żytni bardzo słaby	742	12,2
8. Zbożowo-pastewny mocny	395	6,5
9. Zbożowo-pastewny słaby	146	2,4
razem grunty orne	6080	64,8*
Użytki zielone:		
1z. Bardzo dobre i dobre	0	0,0
2z. Średnie	217	38,7
3z. Słabe i bardzo słabe	344	61,3
razem użytki zielone	561	6,0*
Razem użytki rolne	6641	70,8*

* w stosunku do ogólnej powierzchni gminy

Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wg IUNG Puławy (1982 r.) obliczony na 75,3 pkt. jest wyższy od średniej dla województwa kujawsko-pomorskiego i dla powiatu rypińskiego.

Należy stwierdzić, że wysoka przydatność rolnicza gruntów na terenie gminy stanowi pewną barierę swobodnego rozwoju przestrzennego i lokalizacji inwestycji.

Obszar wysoczyzny morenowej zajmujący południową i środkową część gminy jest prawie bezleśny. Rosnące tu przed wiekami zasobne lasy na siedliskach łąkowych zostały dawno wykarczowane, a grunty przeznaczone pod użytkowanie rolnicze. Pod względem genetycznym na wysoczyźnie morenowej przeważają gleby brunatne, czarne ziemie zdegradowane, gleby bielcowe i szare. W części dolinnej przeważają gleby bielcowe oraz brunatne kwaśne i wylugowane, jak również gleby pochodzenia organicznego. Dlatego teren jest w przeważającej części zalesiony. Enklawy śródlądowe stanowią często mokradła i podmokłości stanowiące nieużytki rolnicze.

Należy zauważyć, że zmiana przeznaczenia zwartych kompleksów gleb III klasy o powierzchni ponad 0,5 ha wymaga uzyskania zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi, a gleb IV klasy bonitacyjnej o powierzchni ponad 1 ha, na cele nierolnicze wymaga zgodnie z ustawą o ochronie

gruntów rolnych i leśnych zgody marszałka województwa po uzyskaniu opinii właściwej izby rolniczej.

Gleby występujące na obszarze opracowania są podatne na procesy erozyjne. Głównie dotyczy gleb o luźnym składzie skały macierzystej, polega na wywiewaniu materii próchnicznej z gleby, nasila się na terenach pozbawionych roślinności, zadrzewień i zakrzewień oraz miedz. Występuje na 12,8% obszaru gminy głównie na gruntach wsi Radziki Duże, Lamkowizna, Tomkowo i Kierz Półwieski. Ograniczenie procesów erozyjnych jest możliwe głównie przez wprowadzanie różnorodności zieleni. Warto zauważyć, że procesy erozyjne są najsilniejsze na terenach użytkowanych jako grunty orne. Użytkowanie gruntów jako trwałe użytki zielone powoduje osłabienie natężenia procesów erozyjnych. Na terenie opracowania zagrożenie erozją wodną i wąwozową na obszarze gminy jest stosunkowo niewielkie. Zjawisko to występuje głównie na terenach o dużych spadkach i występuje w strefach krawędziowych doliny Drwęcy oraz w strefach krawędziowych rynien jezior: Długiego i Kiełpińskiego.

Gleby występujące na obszarze opracowania nie są narażone na zanieczyszczenia. Jedynie niewielkie emisje zanieczyszczeń komunikacyjnych notuje się w bezpośrednim sąsiedztwie dróg powiatowych - o największym natężeniu ruchu. Nie prowadzono tu jednak badań zanieczyszczenia gleb. Upoważnia to jednak do stwierdzenia, że grunty położone w bezpośrednim sąsiedztwie dróg powiatowych powinny być wyłączone z produkcji żywności przeznaczonej do bezpośredniego spożycia (sady, uprawa gruntowa warzyw).

Zmiany struktury przestrzennej, indywidualnych gospodarstw rolnych na terenie gminy Wąpielsk, ilustruje zestawienie dla sołectw wg liczby gospodarstw o powierzchni powyżej 1 ha. W dziesięcioleciu 1997 - 2007 nastąpił wzrost ilości gospodarstw z 672 w 1997 r. do 971 gospodarstw w 2007 r.

Tabela 5. Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych

Sołectwa	Liczba gospodarstw w 1997 r.	Liczba gospodarstw w 2007 r.
Bielawki	17	23
Długie I	78	96
Długie II	80	109
Kiełpiny	43	58
Kierz Półwieski	28	37
Kierz Radzikowski	20	29
Lamkowizna	34	81
Łapinówek	23	43
Półwiesk Duży	19	19
Półwiesk Mały	37	49
Radziki Duże	83	140
Radziki Małe	42	61
Ruszkowo	26	40
Tomkowo	34	56
Wąpielsk I	67	85

Sołectwa	Liczba gospodarstw w 1997 r.	Liczba gospodarstw w 2007 r.
Wąpielsk II	21	45
razem	672	971

Tabela 6. Struktura gospodarstw w odniesieniu do ich powierzchni

Powierzchnia gospodarstw	Ilość gospodarstw
1 - 2 ha	394
2 - 5 ha	130
5 - 7 ha	95
7 - 10 ha	117
10 - 15 ha	121
powyżej 15 ha	114
razem	971

W gminie największą grupę (40%) stanowią gospodarstwa małe o powierzchni od 1 - 2 ha. Średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego w gminie wynosi 7,20 ha.

5.3. Leśna przestrzeń produkcyjna

Lasy i grunty leśne na obszarze gminy Wąpielsk zajmują powierzchnię 1910 ha, co stanowi 20,5% ogólnej powierzchni gminy. Rozmieszczenie przestrzenne kompleksów leśnych jest nierównomierne. Największe kompleksy leśne występują w północnej części gminy w dolinie Drwęcy oraz na wschód od wsi Długie. Pozostała część gminy jest praktycznie bezleśna. Lasy rosną na ubogich siedliskach boru świeżego, boru świeżego mieszanego i miejscami boru suchego wykształconych na glebach piaszczystych. Rzadziej występują siedliska lasu mieszanego oraz olsy - w podmokłych obniżeniach i w otoczeniu zbiorników wodnych. Przeważają lasy młodszych klas wiekowych głównie 20-60 lat. W drzewostanach dominuje sosna zwyczajna, której domieszkę stanowi brzoza, dąb, grab.

W strukturze własności lasów gminy Wąpielsk zdecydowanie przeważają lasy państwowe, które zajmują powierzchnię 1589 ha. Powierzchnia lasów prywatnych wynosi 321 ha. Na terenie gminy nie ma lasów własności komunalnej.

5.4. Wielkość i jakość zasobów wodnych

Pod względem **hydrograficznym** obszar gminy Wąpielsk znajduje się w całości w dorzeczu Drwęcy, głównie w zlewni bezpośredniej Drwęcy oraz w zlewni Rypienicy. Obszar gminy odznacza się słabo rozwiniętą siecią hydrograficzną. Największe **rzeki** - Drwęca i Rypienica są rzekami granicznymi.

Drwęca stanowi północną i północno-zachodnią granicę gminy. Płynie w głębokiej i malowniczej dolinie, posiada klasycznie wykształcony system stopni terasowych. Jest rzeką silnie meandrującą, tworzy rozległe i malownicze zakola praktycznie na całym odcinku w granicach gminy. Średni

przepływ wody w rzece wynosi 26,7 m³/s, a średni spadek 0,43‰. Badania jakości wód Drwęcy z 2006 r. wykazały III klasę czystości. Najbardziej niekorzystną klasyfikację przedstawiał wskaźnik bakteriologiczny, przekraczający granice III klasy. Wymogom tej klasy odpowiadały wskaźniki BZT₅ i chlorofilu „a”. Porównanie wyników z poprzednich lat wskazuje wyrównany poziom podstawowych parametrów fizyczno-chemicznych. Na kolejnych stanowiskach z biegiem rzeki obserwowana jest tendencja wzrostu stężeń związków biogenych i mineralnych. Poniżej Brodnicy zaobserwowano wzrost liczby bakterii coli typu kałowego.

Rypienica jest lewobocznym dopływem Drwęcy - stanowi wschodnią granicę gminy. Płyńie z południa ku północy wykorzystując głęboką rynną polodowcową. Płyńie w malowniczej dolinie w kierunku północnym. W dolnym biegu zasilana jest głównie przez wody podziemne. Przyjmuje kilka lewobocznych dopływów odwadniających obszar gminy, w tym Strugę Warpalicką, odwadniającą zlewnię jeziora Kiełpińskiego. Badania jakości wód Rypienicy z 2004 r. wykazały IV klasę czystości. O takiej klasie zdecydowały liczba bakterii grupy coli typu kałowego oraz utlenialność. Poniżej Rypina stwierdzono znaczna zawartość metali ciężkich, wysokie stężenia związków azotowych i fosforowych, zwiększone wartości chemicznego zapotrzebowania na tlen oraz niklu, żelaza i WWA. W porównaniu z badaniami z 2000 r. wzrosły wartości wskaźników tlenowych oraz średnia liczba bakterii coli typu kałowego.

Na obszarze gminy znajdują się 2 średniej wielkości **jeziora**. Cechą charakterystyczną obu jezior jest to, że położone są w długich i wąskich rynnach polodowcowych, są jeziorami przepływowymi, w strukturze użytkowania zlewni jezior zdecydowanie przeważają grunty orne.

Jezioro Długie o powierzchni 108,6 ha i objętości wody 6966 tys. m³ znajduje się w południowej części gminy na granicy z gminą Brzuze. Jest to jezioro wąskie (250 m szerokości) i długie (6400 m długości). Głębokość średnia jeziora wynosi 6,4 m, głębokość maksymalna 18,0 m. Z tego względu, z uwagi na strome zbocza rynny jezioro jest trudno dostępne, co warunkuje jego ograniczoną przydatność, np. dla celów turystycznych i rekreacyjnych. Jezioro jest położone w zlewni typowo rolniczej, jest ubogie w roślinność wodną, w strefie brzegowej zaznacza się niedostatek zieleni. Jakość wód określona na podstawie badań z 2005 r. odpowiadała III klasie czystości. W okresie lata pełna stratyfikacja termiczna wykształciła się w najgłębszej części jeziora. W warstwie naddennej panowały warunki beztlenowe. W powierzchniowej warstwie wody koncentracja substancji biogenych była stosunkowo niewielka. W porównaniu z poprzednimi badaniami z 1997 r. jakość wód jeziora nie uległa zmianie.

Jezioro Kiełpińskie o powierzchni 44,4 ha i objętości wody 2359 tys. m³ znajduje się we wschodniej części gminy. Jest to również jezioro wąskie (330 m szerokości) i długie (2425 m długości). Głębokość średnia jeziora wynosi 5,3 m, głębokość maksymalna 10,0 m. Jezioro jest także położone w zlewni rolniczej. Tutaj także brzegi wschodni i zachodni są trudno dostępne ze względu na duże nachylenie zboczy rynny, natomiast przy brzegach południowym i północnym dno

wypłyca się znacznie, lecz dostęp jest utrudniony przez silnie rozwiniętą roślinność wodną. Jakość wód jeziora w oparciu o wyniki badań z 2005 r. odpowiadała III klasie. Podczas lata w jeziorze występowała częściowa stratyfikacja termiczna. Z osadów dennych uwalniały się związki fosforu, a koncentracja fosforanów 4-krotnie przewyższała dopuszczalną normę. Zasobność jeziora w związki biogenne była bardzo wysoka. Nie stwierdzono jednak masowego fitoplanktonu. Pod względem sanitarnym wody odpowiadały II klasie czystości. W porównaniu z poprzednimi badaniami z 1997 r. jakość wód jeziora nie uległa istotnym zmianom.

Ponadto na terenie gminy występuje duża ilość niewielkich oczek wodnych o powierzchni rzadko przekraczającej 1 ha. Szczególnie licznie występują w dnach rynien polodowcowych oraz zajmują dna zagłębień wytopiskowych. Na terenie gminy znajduje się ponadto jeden sztuczny zbiornik wodny o powierzchni kilkunastu ha. Zlokalizowany jest na gruntach wsi Kupno, powstał przez napływ wód do wyrobiska poeksploatacyjnego. Możliwe będzie jego wykorzystanie dla potrzeb turystyki i rekreacji.

Znaczne powierzchnie na terenie gminy Wąpielsk zajmują bagna, mokradła i tereny podmokłe. Przede wszystkim występują w dnie doliny Drwęcy i w dnach rynien polodowcowych. Licznie występują również w dnach zagłębień wytopiskowych na wysoczyźnie morenowej. Tereny te stanowią obszary naturalnej retencji wód posiadają ogromne znaczenie dla funkcjonowania środowiska przyrodniczego stabilizując poziom wód gruntowych oraz stanowią miejsca bytowania drobnych gatunków fauny (wraz z porastającą je bujną roślinnością drzewiastą i krzewiastą).

Za główne **źródło zanieczyszczenia wód** na terenie opracowania uznać należy sferę gospodarki komunalnej. Obecnie skanalizowany częściowo jest teren wsi Wąpielsk, Radziki Duże i Ruszkowo. Pozostałe wsie są nieskanalizowane. Ścieki bytowo-gospodarcze gromadzone są w większości w zbiornikach i okresowo wywożone do gminnej oczyszczalni. Potencjalne nieszczelności zbiorników grożą przedostaniem się nieczystości do wód podziemnych i pośrednio do wód jezior i rzek.

Na obszarze gminy Wąpielsk znajduje się tylko jedna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Wąpielsku. Obecnie przyjmuje niewielką ilość ścieków dowożonych z terenu gminy oraz ścieki z kanalizacji w Wąpielsku, Ruszkowie i Radzikach Dużych. Oczyszczone ścieki są odprowadzane podziemnym kolektorem melioracyjnym do rowu i do rzeki Rypienicy. Niedociążenie hydrauliczne oczyszczalni powoduje jej nieprawidłową pracę - redukcja zanieczyszczeń jest niepełna.

Spływom zanieczyszczeń z terenów rolnych i ich szybkiej migracji do wód sprzyja ubóstwo terenów zielonych, gęsta sieć rowów melioracyjnych odprowadzających wody z ładunkiem biogenów do rzek i jezior.

Ukształtowanie terenu obszaru objętego opracowaniem powoduje, że **odpływ** powierzchniowy i podziemny następuje głównie w kierunku północnym - w kierunku Drwęcy. W środkowej i

południowej części gminy spływ wód odbywa się ku obniżeniom terenowym, rynnom jeziornym i dolinom wód roztopowych.

Skoncentrowany **spływ powierzchniowy** powodujący nasilanie procesów erozji wodnej występuje głównie w strefie krawędziowej doliny Drwęcy oraz w strefach krawędziowych jezior. Osady gliniaste, które budują środkową i południową część obszaru gminy wykazują słabą przepuszczalność. Dlatego występują tu warunki sprzyjające do tworzenia się lokalnych zastoisk i podmokłości. Szczególnie wiosną niektóre drogi gruntowe są trudno przejezdne.

Wody gruntowe na obszarze gminy zalegają na zmiennych głębokościach. Na przeważającej części obszaru stanowiącej wysoczyznę morenową wody zalegają głęboko - ponad 10 m poniżej powierzchni terenu. Płytko i bardzo płytko zalegają wody na terenach zagłębień wytopiskowych, den dolin i rynien.

W dolinie Drwęcy poziom wód gruntowych zalega na zmiennej głębokości od 2 do 6-8 m p.p.t. W podmokłych obniżeniach i sąsiedztwie cieków oraz rowów woda gruntowa zalega płycej, około 1-1,5 m p.p.t. Przeznaczenie pod zabudowę takich terenów jest wykluczone. Na pozostałych terenach, gdzie woda gruntowa może zalegać płytko, wymaga się szczegółowych badań geologicznych.

Należy zwrócić uwagę, że przy wprowadzaniu nowej zabudowy mieszkaniowej na tereny dotychczas użytkowane rolniczo zmieniają się stosunki wodne. W szczególności należy zwrócić uwagę na fakt potencjalnej możliwości utraty drożności systemów melioracyjnych. Konieczne jest zapewnienie odprowadzania nadmiaru wód w szczególności wód opadowych poprzez stosowanie odpływu podziemnego, w miejsce dotychczasowego systemu rowów powierzchniowych. Wody opadowe z terenów utwardzonych powinny być ujmowane do kolektorów i podczyszczane, jeśli wymagają tego przepisy szczególne.

5.5. Wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego

Północna część obszaru gminy Wąpielsk położona w obrębie doliny Drwęcy objęta została ochroną prawną jako **Obszar Chronionego Krajobrazu** Doliny Drwęcy.

W granicach obszaru chronionego krajobrazu obowiązują zakazy zawarte w Rozporządzeniu Nr 12 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 9 czerwca 2005 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr 72, poz. 1376) ze zmianą (Dziennik Urzędowy Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr 120 z 2006 r., poz. 1782):

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką,
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska,
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu

drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych,

- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybicka,
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych,
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

Zakaz, o którym mowa w pkt. 2, nie dotyczy realizacji nowych lub rozbudowy i modernizacji istniejących przedsięwzięć, mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę obszarów.

Zakaz, o którym mowa w pkt. 8, nie dotyczy obowiązujących w dniu wejścia w życie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Na obszarze gminy znajdują się dwa **rezerваты przyrody**: „Tomkowo” oraz „Rzeka Drwęca”.

Na obszarze rezerwatu „Tomkowo” obowiązują następujące reżimy ochronne: zakaz wycinania drzew, zakaz zmian stosunków wodnych, zakaz zbioru owoców, nasion drzew i krzewów oraz ziół i innych roślin, zakaz niszczenia gleby i pozyskiwania kopalin, zakaz wznoszenia budowli oraz budowy urządzeń komunikacyjnych i innych technicznych.

Na obszarze rezerwatu „Rzeka Drwęca” wprowadzono następujące reżimy ochronne: zakaz przegradzania rzeki urządzeniami uniemożliwiającymi rybnom swobodny przepływ, niszczenia i usuwania oraz jakiegokolwiek eksploatacji roślinności wodnej, wycinania drzew i krzewów, wycinania trzciny, sitowia i innych roślin oraz koszenia trawy.

W stosunku do znajdujących się na terenie gminy **pomników przyrody** (drzew) wprowadzono ochronę polegającą na stosowaniu zakazów:

- wycinania, niszczenia lub uszkodzania drzew,
- zrywania pączków, kwiatów, owoców i liści,
- zanieczyszczania terenu i wznecania ognia w pobliżu drzew,
- umieszczania tablic, napisów i innych znaków,
- wchodzenia na drzewa,

- wznoszenia budowli w pobliżu drzew.

Ochrona **użytków ekologicznych** polega na wprowadzeniu zakazów m.in.: pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzenia drzew i innych roślin, wysypywania i wylewania odpadów oraz innych nieczystości, zmiany stosunków wodnych, wydobywania minerałów i torfu, niszczenia gleby oraz zmiany sposobu jej użytkowania.

Na terenie specjalnego obszaru ochrony siedlisk PLH280001 „Dolina Drwęcy” nie wolno realizować żadnych działań, które mogą prowadzić do degradacji siedlisk przyrodniczych. Realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rejonie obszarów Natura 2000 wymaga przeprowadzenia stosownego postępowania administracyjnego.

6. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

6.1. Informacje historyczne do miejscowości z obszaru gminy Wąpielsk

Długie II d. nazwa Langen (1939-1945)

Wzmianka o istnieniu wsi pochodzi z r. 1367. Pod koniec XVIII w. wieś należała do Józefa Cissowskiego, który na pocz. XIX w. wznosił w Długim pałac dla swojej córki. Poprzez małżeństwo córki, dobra w 1842 r. przeszły w posiadanie hr. Krzysztofa Platera. Powstanie młyna i zabudowań folwarcznych datuje się na poł. XIX w. W 1879 r. założono piekarnię i odstawiano pieczywo do Rypina, jednak zakład ten nie utrzymał się długo. W 1901 r. na mocy spadku właścicielami dóbr zostają: Roman, Gustaw, Felicja i Stanisław Plater. W 1903 r. figuruje jako właściciel jedynie hr. Gustaw Broel Plater. W 1904 r. właścicielem został Artur Borzewski.

W okresie międzywojennym główne uprawy folwarku to buraki cukrowe (dla cukrowni w Ostrowitem) oraz pszenica, również inne zboża i ziemniaki. Poza tym istniała hodowla koni, krów i owiec.

Po 1945 r. zespół folwarczy został przejęty przez Skarb Państwa. Ziemia została rozparcelowana, budynki rozbierano na cegły, powstało dużo nowych obiektów, które zmieniły całkowicie kształt dawnego założenia. Budynki, które pozostały zmieniły swoją funkcję (pałac w 1956 r. adaptowano do potrzeb szkoły). Dość długo funkcję swoją zachował młyn. Młyn i obora były użytkowane przez Gminną Spółdzielnię w Radzikach Dużych do 1988 r. kiedy to cały zespół parkowo-dworski nabył właściciel prywatny.

Łapinówek

Folwark należał w XIX w. do dóbr Radziki Małe. Dwór wzniesiono prawdopodobnie ok. poł. XIX w.; przebudowano w 1905 r. dla Antoniego Gniazdowskiego. Obecnie obiekt jest własnością prywatną.

Półwiesk Mały

W 1884 r. folwark był częścią większego majątku obejmującego: Półwiesk Wielki, Półwiesk Mały, Tomkowo, Jakubkowo, a nomenklaturowo jeszcze Kotat, Zduniec, Grodzisk, Grabina, Młyn, Popielarz, Wyduchowo i Kaszuba.

Całość zajmowała obszar 2919 mórg, w tym Półwiesk Mały 602 morgi.

Od 1789 r. do 1896 r. folwark należał do rodziny Cissowskich.

W 1896 r. folwark kupują Edward i Ludwika Rudowscy.

W 1920 r. majątek dziedziczy Jan Rudowski.

W 1946 r. przejmuje folwark Skarb Państwa Polskiego. Budynki gospodarcze w większości wyburzono. Teren wraz z nowo powstałymi budynkami był w użytkowaniu SKR Wąpielsk. Zachowany zespół dworsko-parkowy jest obecnie własnością gminy.

Radziki Duże - d. nazwy: Radzyków, Radzyki (XVI w.), Radzyki Wielkie, Radzyki Duże (XVII - XVIII w.).

Wieś była dawną siedzibą rodu Ogończyków - Radzikowskich (stąd nazwa).

Ruiny zamku gotyckiego pochodzą z 1405-16 r., przebudowany w 1510 r. przez Mikołaja Radzikowskiego kasztelana dobrzańskiego.

Kościół parafialny p.w. św. Katarzyny z XIV/XV w., gotycki.

Wieś w 1886 r. posiada ponadto szkołę początkową, młyn wodny, sklep i karczmę.

Folwark Radziki Duże ogółem zajmował obszar 1379 mórg, 13 budynków murowanych i 2 drewniane. W skład majątku wchodziły również: Kierz Radzikowski, Józefkowo i Olszak.

Na pocz. XIX w. dobra należały do Przeciszewskich.

W 1839 r. majątek kupił Franciszek Salezy Dmochowski (pisarz). Legendy związane z zamkiem stały się osnową jednej z jego powieści pt. „Przekleństwo Matki”.

W 1854 r. kupił majątek Walenty Siemiątkowski.

W 1883 r. dziedziczy dobra Felicjan Siemiątkowski, syn Walentego.

W 1884 r. kupuje majątek Ignacy Cissowski i tego samego roku część odkupuje na powrót Felicjan Siemiątkowski a w 1889 r. odkupuje całość.

W 1905 r. dziedziczy folwark Zofia Wąsowicz z domu Siemiątkowska.

W 1907 r. kupują folwark Adolf i Augusta Ferster z domu Neuman.

W 1919 r. kupują majątek żydowcy bracia: Maurycy, Nerman, Izdydor i Jakub Cohn.

W 1946 r. przechodzi na Skarb Państwa Polskiego. Zabudowania folwarczne użytkowane od 1949 r. jako magazyny.

Dwór przebudowany na użytek szkoły w 1959/60 r. Zabudowania podwórza folwarcznego przebudowane w latach 1968-72, część wyburzono, powstało wiele powojennych zabudowań. Zachowało się ok. 50% zabudowy folwarku, a to co pozostało jest w większości przebudowane - jedynie spichlerz jest w stanie niezmienionym od momentu powstania. Obecnie w dworze znajduje się gimnazjum. Obiekty gospodarcze są własnością prywatną.

Park znacznie zmieniony - przerzedzony.

Radziki Małe

Pierwotnie jedna własność wraz z Radzikami Wielkimi (do poł. XVI w.). W średniowieczu zamek Ogończyków Radzikowskich. Właściciele:

1434 r. - Jakub z Radzików, chorąży dobrzyński,

1564 r. - Sandziwy (Sędziwój) Żelski,

1789 r. - ks. Kanonik Płaskowski,

XIX w. - Władysław Gniazdowski, a następnie jego spadkobiercy.

Podczas II wojny światowej kwatera Wehrmachtu, a tuż po wojnie Armii Czerwonej. Po 1945 r. przejęty przez Skarb Państwa Polskiego i oddany na mieszkania dla parcelantów.

Obecnie własność prywatna.

Ruszkowo - d. nazwa Ruskowo (XVI - XVIII w.).

W XVIII w. dobra były własnością kolegium Jezuitów w Grudziądzu.

Od 1789 r. właścicielem był Józef Płaskowski, następnie w 1821 r. dziedziczy majątek syn Józef, potem w 1852 r. kupuje go Władysław Gniazdowski. W 1862 r. kupuje majątek Aleksander Maurycy Zielhke, a w rok później w 1863 r. dzieci: Florentyna, Władysław, Kazimiera, Karolina, Wincenty, Henryk. W 1930 r. jako właściciel pozostaje jedynie Wincenty Koskowski.

W 1946 r. następuje wywłaszczenie na rzecz Skarbu Państwa Polskiego, użytkownikiem staje się PGR w Ruszkowie. Obecnie własność prywatna.

Tomkowo

W 1880 r. Tomkowo było własnością Tomasza Cissowskiego - folwark należał wówczas do dóbr Półwiesk Wielki. W pocz. XX w. nabywa dobra Rudowski. W latach 1923-30 właścicielem był Młodzianowski, następnie majątek przejął Bank Krajowy a resztówkę wraz z dworem. Obecnie pałac przeszedł w ręce Państwowego Funduszu Ziemi i zamieszkali w nim parcelanci. Obecnie pałac jest własnością prywatną.

Wąpielsk II - dawne nazwy: w XVI w. - Wąpielsko (czasem niewłaściwie Wąpielsk).

Dobra były od 1789 r. własnością Przeciszewskich. Czas powstania folwarku oraz pałacu datuje się na II poł. XIX w. w 1887 r. folwark obejmował 1369 mórg. Zabudowania folwarczne składały się z 13 budynków murowanych i 10 drewnianych. Do 1821 r. właścicielem majątku był Franciszek Cissowski, w tym samym roku nabywa go Szymon Tabulski. W 1849 r. przechodzi w ręce Walentego Siemiątkowskiego. Jan Cissowski nabywa go w 1869 r., po czym w 1872 r. znów odkupuje go Walenty Siemiątkowski a jeszcze tego samego roku właścicielem zostaje Jerzy Siemiątkowski. W okresie międzywojennym majątek specjalizował się w uprawie buraka cukrowego i hodowli koni. We wsi znajdowała się bocznicza kolejki wąskotorowej służąca od odstawiania buraków cukrowych z folwarku i okolicznych majątków do cukrowni w Ostrowitem.

Po 1946 r. zespół folwarczny przechodzi na Skarb Państwa Polskiego, ziemia ulega parcelacji, większość zabudowań została rozebrana. Pałac po remoncie w 1957 r. służy jako Ośrodek Zdrowia (własność Starostwa Powiatowego).

6.2. Obiekty prawnie chronione, wpisane do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków

Obiekty wpisane do rejestru zabytków zgodnie z danymi Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu, delegatura we Włocławku przedstawiono w poniższej tabeli wraz z charakterystyką ich obecnego użytkowania oraz faktycznym stanem zachowania. Na terenie gminy Wąpielsk znajduje się 10 obiektów (lub zespołów obiektów) wpisanych do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków, w tym jedno stanowisko archeologiczne (rys. 8).

Tabela 7. Obiekty wpisane do rejestru zabytków na terenie gminy Wąpielsk

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Nr rejestru zabytków	Obecne użytkowanie, stan zachowania
1.	Długie II	zespół pałacowo-parkowy: pałac murowany park pałacowy spichrz murowany młyn murowany	578/A - 02.02.1988 r.	własność prywatna, stan zachowania: dobry funkcja mieszkaniowa magazyn magazyn
2.	Łapinówek	Zespół dworsko-parkowy: Dwór murowany Założenie zieleni Oficyna murowana Park dworski	586/A - 28.02.1989 r.	Własność prywatna, stan zachowania: dobry Funkcja mieszkaniowa Pomieszczenia gospodarcze Zachowane pojedyncze drzewa
3.	Radziki Duże	zespół kościoła parafialnego: kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Katarzyny dzwonnica murowana ogrodzenie murowane	259/A - 27.05.1927 r.	Własność kościelna, stan zachowania: dobry
4.	Radziki Duże	Ruiny murowanego zamku (na terenie zespołu dworsko-parkowego)	414/138/A - 01.07.1958 r.	Stan zachowania średni
5.	Radziki Duże	grodzisko - zamek	C/111 - 01.12.1969 r.	Pozostałości grodziska, przypuszczalnie częściowo zniszczone (niwelacja), nr AZP: 37-50/080
6.	Radziki Małe	zespół pałacowo-parkowy: pałac murowany zieleni towarzysząca oficyna I murowana oficyna II murowana	588/A - 12.04.1989 r.	własność prywatna, stan zachowania: zły planowane zagospodarowanie: centrum konferencyjno-hotelowe
7.	Tomkowo	zespół dworsko-parkowy: dwór murowany	327/A - 08.12.1978 r.	własność prywatna funkcja mieszkalna, stan zachowania: dobry
8.		założenie zieleni	466/A - 08.02.1985 r.	
9.	Wąpielsk I	zespół pałacowo-parkowy: pałac murowany park pałacowy obora murowana,	598/A - 26.04.1990 r.	własność: Starostwo Powiatowe, obecnie Ośrodek Zdrowia własność prywatna, ob. magazyn stan zachowania: ruina

		rzędcówka		własność prywatna, funkcja mieszkalna (2 rodziny), stan średni
10.	Wąpielsk II	linia kolejki wąskotorowej Brodnica - Ostrowite ze stacją kolejową murowaną, waga towarowa	585/A - 22.11.1988 r.	linia kolejki została rozebrana własność Skarbu Państwa, wieczysty użytkownik: Krajowa Spółka Cukrowa, stan zachowania: zły, waga nieczynna.

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu, Delegatura we Włocławku. Dane z Urzędu Gminy Wąpielsk. Analizy źródłowe.

6.3. Pozostałe obiekty znajdujące się w Ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Pozostałych 13 obiektów (lub zespołów obiektów) znajdujących się w ewidencji zabytków zgodnie z danymi Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu, delegatura we Włocławku przedstawiono w poniższej tabeli wraz z charakterystyką ich obecnego użytkowania oraz faktycznym stanem zachowania (rys. 8).

Tabela 8. Pozostałe obiekty o wartościach kulturowych znajdujące się w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Obecne użytkowanie, stan zachowania
1.	Długie II	zagroda: budynek mieszkalny murowana dawna obora murowana	własność prywatna, stan zachowania: dobry przebudowana w 2000 r. na magazyn
2.	Długie II Kozłowiec	dawna szkoła murowana	funkcja mieszkaniowa (3 rodziny), stan zachowania: średni
3.	Kierz (Lisiny)	cmentarz ewangelicki	teren mocno zakrzaczony
4.	Kielpiny	pozostałości zespołu dworsko-parkowego: dwór przebudowany relikty parku dawny spichlerz	własność prywatna, stan zachowania: dobry funkcja mieszkaniowa (3 rodziny), stan zachowania: dobry szczątkowy stan zachowania: ok. 5 drzew Wykorzystany na funkcję gospodarczą
5.	Półwiesk Mały	zespół pałacowo-parkowy pałac murowany park pałacowy dom murowany 4 spichlerz murowany	własność gminy, stan zachowania: średni funkcja mieszkaniowa (7 rodzin) szczątkowy stan zachowania: pojedyncze drzewa własność prywatna, funkcja mieszkaniowa (3 rodziny) własność gminy, stan zachowania: ruina
6.	Półwiesk Mały	szkoła murowana	6 klasowa, własność gminy, stan zachowania: dobry
7.	Radziki Duże	cmentarz parafialny rzymskokatolicki	Własność kościelna, stan zachowania: bardzo dobry
8.	Radziki Duże	zespół dworsko-parkowy: dwór murowany park dworski spichlerz murowany Stajnia murowana obora murowana stodoła murowana czworak murowany	własność gminy, obecnie gimnazjum, na terenie parku znajduje się boisko szkolne, stan zachowania: dobry własność prywatna, funkcja magazynowo-gospodarcza, stan zachowania: średni własność gminy, funkcja mieszkaniowa (7 rodzin), stan zachowania: zły

9.	Ruszkowo	park podworski	stan zachowania: średni
10.	Ruszkowo	folwark: benedia murowane dom murowany kuźnia murowana obora - jałownik obora murowana spichlerz murowany stelmacharnia stodoła murowana, przebudowana po 1945 r.	własność prywatna, stan zachowania: średni funkcja mieszkaniowa (3 rodziny) funkcja mieszkaniowa (2 rodziny) budynek nie istnieje obecnie chlewnia stan zachowania: ruina stan zachowania: dobry, funkcja magazynowa, obiekt po przebudowie budynek nie istnieje funkcja magazynowa
11.	Ruszkowo	dawna szkoła murowana	własność gminy, funkcja mieszkaniowa (2 rodziny), stan zachowania: średni
12.	Wąpielsk I	pocztą murowana	własność gminy, stan zachowania: średni
13.	Wąpielsk II	szkoła murowana z zielenią i zabudową gospodarczą	własność gminy, stan zachowania: dobry

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu, Delegatura we Włocławku. Dane z Urzędu Gminy Wąpielsk. Analizy źródłowe.

6.4. Stanowiska archeologiczne w gminie Wąpielsk

Przedstawione poniżej zestawienie stanowisk archeologicznych jest wynikiem analizy i weryfikacji materiałów otrzymanych z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu, Delegatura we Włocławku. W wyniku analizy stwierdzono, że na terenie gminy Wąpielsk znajduje się 229 stanowisk archeologicznych, z czego w terenie zlokalizowano 227 obiektów, a jedno stanowisko wpisane jest do rejestru zabytków.

Dla dwóch stanowisk: nr 1 i 3 w miejscowości Radziki Duże (obszar AZP 37-50, numery AZP: 079, 081) brak danych o dokładnej lokalizacji.

Odnosnie stanowiska nr 1 zachowało się pismo z 20.02.1929 r. podpisane przez Z-cę Starosty Rypińskiego F. Cieślińskiego donoszące o „szkieletach leżących w różnych kierunkach” znajdujących podczas kopania żwiru na pagórku przy zabudowaniach służby folwarcznej przy drodze Kiełpiny-Warpalice. Na stanowisku nr 3 badania wykopaliskowe przeprowadził K. Salewicz w 1935 r. Odkryto 10 jam z materiałem wczesnośredniowiecznym. Mimo wsparcia miejscowej ludności nie udało się zlokalizować stanowiska. Brak jest również jakiegokolwiek dokumentacji.

Chronologicznie przeważają stanowiska z okresu średniowiecza (zarówno wczesnego i późnego) oraz nowożytności.

Tabela 9. Wykaz stanowisk archeologicznych na obszarze gminy Wąpielsk

Lp.	Miejscowość	Obszar /nr AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Funkcja obiektu	Chronologia
1.	Długie	38-50/067	20	śląd osadnictwa, śląd osadnictwa	późne średniowiecze
2.	Długie	38-50/068	1	punkt osadniczy, śląd osadnictwa	okres halszacki, lateński, późne średniowiecze, nowożytność

3.	Długie	38-50/069	2	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa, punkt osadniczy	okres halszacki, lateński, okres rzymski, nowożytność
4.	Długie	38-50/070	3	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze, nowożytność
5.	Długie	38-50/071	4	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
6.	Długie	38-50/072	5	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
7.	Długie	38-50/073	6	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze
8.	Długie	38-50/074	7	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa, ślad osadnictwa	okres halszacki, lateński, okres rzymski, nowożytność
9.	Długie	38-50/075	8	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
10.	Długie	38-50/076	9	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	okres rzymski, późne średniowiecze, nowożytność
11.	Długie	38-50/077	10	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
12.	Długie	38-50/078	11	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
13.	Długie	38-50/079	12	osada, ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze, nowożytność
14.	Długie	38-50/080	13	osada	późne średniowiecze, nowożytność
15.	Długie	38-50/081	14	punkt osadniczy, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
16.	Długie	38-50/082	15	śląd osadnictwa, punkt osadniczy	późne średniowiecze, nowożytność
17.	Długie	38-50/083	16	osada	późne średniowiecze, nowożytność
18.	Długie	38-50/084	17	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
19.	Długie	38-50/085	18	śląd osadnictwa, osada	późne średniowiecze, nowożytność
20.	Długie	38-50/086	19	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa, ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze, nowożytność
21.	Długie	38-50/087	21	punkt osadniczy, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
22.	Długie	38-50/088	22	punkt osadniczy, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
23.	Długie I	37-50/051	1	osada	wczesne średniowiecze
24.	Długie I	37-50/052	2	osada	Nowożytność
25.	Kielpiny	37-50/026	2	obozowisko, osada, osada	neolit, późne średniowiecze
26.	Kielpiny	37-50/027	3	osada	wczesne średniowiecze
27.	Kielpiny	37-50/029	4	śląd osadnictwa, osada, osada	okres halszacki, lateński, późne średniowiecze
28.	Kielpiny	37-50/030	5	śląd osadnictwa	epoka brązu
29.	Kielpiny	37-50/031	6	osada produkcyjna?	wczesne średniowiecze
30.	Kielpiny	37-50/032	7	śląd osadnictwa	epoka brązu

31.	Kielpiny	37-50/033	8	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	okres halsztacki, lateński, nowożytność
32.	Kielpiny	37-50/034	9	śląd osadnictwa	epoka brązu
33.	Kielpiny	37-50/035	10	śląd osadnictwa	okres rzymski
34.	Kielpiny	37-50/042	11	osada	późne średniowiecze, nowożytność
35.	Kielpiny	37-50/043	12	osada	neolit, epoka brązu
36.	Kielpiny	37-50/044	13	osada, osada, osada	neolit, epoka brązu, okres halsztacki, lateński
37.	Kielpiny	37-50/048	14	obozowisko, ślad osadnictwa, osada	epoka kamienia, okres rzymski, nowożytność
38.	Kielpiny	37-50/077	15	osada, osada	późne średniowiecze, nowożytność
39.	Kielpiny	37-50/078	16	śląd osadnictwa, wały ziemne	Nowożytność
40.	Kielpiny	37-50/079	1	cmentarzysko	Nowożytność
41.	Kierz Półwieski	37-49/070	10	śląd osadnictwa	epoka brązu
42.	Kierz Półwieski	37-49/009	1	śląd osadnictwa	wczesna epoka brązu
43.	Kierz Półwieski	37-49/010	2	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	pradzieje, późne średniowiecze
44.	Kierz Półwieski	37-49/011	3	osada	neolit schyłkowy
45.	Kierz Półwieski	37-49/012	4	osada	późne średniowiecze
46.	Kierz Półwieski	37-49/013	5	osada	okres rzymski
47.	Kierz Półwieski	37-49/014	6	osada	okres rzymski
48.	Kierz Półwieski	37-49/015	7	osada	Pradzieje
49.	Kierz Półwieski	37-49/018	8	osada	późne średniowiecze
50.	Kierz Półwieski	37-49/019	9	śląd osadnictwa, osada	pradzieje, późne średniowiecze
51.	Kierz Radzikowski	37-49/007	1	osada	późne średniowiecze
52.	Kierz Radzikowski	37-49/008	2	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	neolit, późne średniowiecze
53.	Kierz Radzikowski	37-49/016	3	osada	późne średniowiecze
54.	Kierz Radzikowski	37-49/020	4	śląd osadnictwa	Neolit
55.	Lamkowizna	36-50/060	5	osada, osada, ślad osadnictwa	okres lateński
56.	Lamkowizna	36-50/062	6	śląd osadnictwa	Nowożytność
57.	Lamkowizna	36-50/063	7	osada	Nowożytność
58.	Lamkowizna	36-50/064	8	osada	neolit schyłkowy
59.	Lamkowizna	36-50/065	9	obozowisko, obozowisko, obozowisko, osada-cmentarzysko, osada, osada	mezolit, neolit, epoka brązu, średniowiecze, nowożytność
60.	Lamkowizna	36-50/067	10	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	okres kamienia, rzymski okres,
61.	Lamkowizna	36-50/069	11	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa, ślad osadnictwa,	epoka kamienia, neolit, nowożytność
62.	Lamkowizna	36-50/070	12	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa,	epoka kamienia, neolit, nowożytność

63.	Lamkowizna	36-50/071	13	śląd osadnictwa	Nowożytność
64.	Lamkowizna	36-50/072	14	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa, ślad osadnictwa	epoka kamienia, neolit, okres halsztacki, lateński
65.	Lamkowizna	36-50/082	4	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	okres halsztacki, lateński, późne średniowiecze
66.	Lamkowizna	36-50/083	1	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
67.	Lamkowizna - Bogaczewo	36-50/084	2	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	okres halsztacki, lateński, późne średniowiecze
68.	Lamkowizna - Przerwa	36-50/085	3	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze
69.	Łapinówek	36-50/048	4	śląd osadnictwa	Nowożytność
70.	Łapinówek	37-50/038	9	osada, osada	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze
71.	Łapinów - Świnia - Noga	36-50/044	12	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
72.	Łapinów - Świnia - Noga	36-50/049	13	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze, nowożytność
73.	Łapinówek	36-50/045	1	śląd osadnictwa	okres halsztacki - lateński, późne średniowiecze
74.	Łapinówek	36-50/046	2	osada	późne średniowiecze, nowożytność
75.	Łapinówek	36-50/047	3	osada	wczesne średniowiecze, nowożytność
76.	Łapinówek	36-50/051	5	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
77.	Łapinówek	36-50/054	1	śląd osadnictwa	Nowożytność
78.	Łapinówek	36-50/055	2	śląd osadnictwa	Nowożytność
79.	Łapinówek	36-50/056	8	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
80.	Łapinówek	36-50/073	3	śląd osadnictwa, osada, osada	epoka kamienia, wczesne średniowiecze, późne średniowiecze
81.	Łapinówek	36-50/074	4	śląd osadnictwa	Nowożytność
82.	Łapinówek	36-50/075	5	śląd osadnictwa	Nowożytność
83.	Łapinówek	36-50/076	6	śląd osadnictwa	Nowożytność
84.	Łapinówek	37-50/036	7	osada, osada	późne średniowiecze, nowożytność
85.	Łapinówek	37-50/037	8	osada, osada	wczesne średniowiecze, nowożytność
86.	Łapinówek	37-50/074	10	osada, osada	późne średniowiecze, nowożytność
87.	Półwiesk Duży	37-49/037	1	osada	późne średniowiecze
88.	Półwiesk Duży	37-49/038	2	śląd osadnictwa, osada	pradzieje, późne średniowiecze
89.	Półwiesk Duży	37-49/039	3	osada	późne średniowiecze
90.	Półwiesk Duży	37-49/040	4	śląd osadnictwa, osada	pradzieje, nowożytność
91.	Półwiesk Duży	37-49/051	5	osada	późne średniowiecze
92.	Półwiesk Duży	37-49/061	6	obozowisko	wczesne średniowiecze
93.	Półwiesk Duży	37-49/062	7	śląd osadnictwa	Pradzieje
94.	Półwiesk Duży	37-49/063	8	osada	późne średniowiecze

95.	Półwiesk Duży	37-49/064	9	osada	późne średniowiecze
96.	Półwiesk Duży	37-49/065	10	śląd osadnictwa	Pradzieje
97.	Półwiesk Duży	37-49/069	11	śląd osadnictwa	okres rzymski
98.	Półwiesk Duży	37-49/075	12	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	neolit schyłkowy, późne średniowiecze
99.	Półwiesk Duży	37-49/077	13	osada	późne średniowiecze
100.	Półwiesk Duży	37-49/086	14	śląd osadnictwa	neolit schyłkowy
101.	Półwiesk Mały	37-49/071	1	osada	późne średniowiecze
102.	Półwiesk Mały	37-49/072	2	śląd osadnictwa, osada	neolit, późne średniowiecze
103.	Półwiesk Mały	37-49/073	3	osada	okres rzymski
104.	Półwiesk Mały	37-49/074	4	obozowisko	wczesne średniowiecze
105.	Półwiesk Mały	37-49/079	5	osada	późne średniowiecze
106.	Półwiesk Mały	37-49/080	6	osada	późne średniowiecze
107.	Półwiesk Mały	37-49/081	7	osada	późne średniowiecze
108.	Półwiesk Mały	37-49/082	8	osada	późne średniowiecze
109.	Półwiesk Mały	37-49/083	9	osada	wczesne średniowiecze
110.	Półwiesk Mały	37-49/084	10	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
111.	Półwiesk Mały	37-49/096	11	śląd osadnictwa	okres rzymski
112.	Półwiesk Mały	37-49/097	12	osada	późne średniowiecze, nowożytność
113.	Radziki Duże	36-49/002	12	osada	okres halszacki – lateński
114.	Radziki Duże	36-49/003	13	śląd osadnictwa, osada	pradzieje, wczesne średniowiecze
115.	Radziki Duże	36-49/004	14	osada	Nowożytność
116.	Radziki Duże	36-49/005	15	osada	Nowożytność
117.	Radziki Duże	36-50/079	1	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
118.	Radziki Duże	36-50/080	20	śląd osadnictwa	epoka brązu
119.	Radziki Duże	36-50/081	3	śląd osadnictwa	okres halszacki, lateński, późne średniowiecze
120.	Radziki Duże	37-49/001	6	śląd osadnictwa, osada	pradzieje, późne średniowiecze
121.	Radziki Duże	37-49/002	7	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	pradzieje, późne średniowiecze
122.	Radziki Duże	37-49/003	8	osada	późne średniowiecze
123.	Radziki Duże	37-49/004	9	śląd osadnictwa	okres rzymski
124.	Radziki Duże	37-49/005	10	osada	późne średniowiecze
125.	Radziki Duże	37-49/006	11	osada	późne średniowiecze
126.	Radziki Duże	37-50/075	4	osada	Nowożytność
127.	Radziki Duże	37-50/076	5	osada, osada	późne średniowiecze, nowożytność
128.	Radziki Duże	37-50/081	3	osada	wczesne średniowiecze
129.	Radziki Małe	36-50/077	1	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
130.	Radziki Małe	36-50/078	2	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
131.	Radziki Małe	37-50/072	4	osada	Nowożytność
132.	Radziki Małe	37-50/073	5	osada, osada	późne średniowiecze, nowożytność

133.	Ruszkowo	37-49/041	1	śląd osadnictwa	okres rzymski
134.	Ruszkowo	37-49/042	2	obozowisko	Neolit
135.	Ruszkowo	37-49/043	3	osada	okres rzymski
136.	Ruszkowo	37-49/044	4	osada, osada	okres rzymski, wczesne średniowiecze
137.	Ruszkowo	37-49/045	5	obozowisko	wczesne średniowiecze
138.	Ruszkowo	37-49/046	6	śląd osadnictwa	okres rzymski
139.	Ruszkowo	38-49/061	7	osada	późne średniowiecze
140.	Ruszkowo	38-50/058	1	punkt osadniczy, śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze, nowożytność
141.	Ruszkowo	38-50/059	2	śląd osadnictwa, śląd osadnictwa	okres rzymski, nowożytność
142.	Ruszkowo	38-50/060	3	śląd osadnictwa, osada	pradzieje, późne średniowiecze, nowożytność
143.	Ruszkowo	38-50/061	4	śląd osadnictwa, punkt osadniczy	późne średniowiecze, nowożytność
144.	Ruszkowo	38-50/062	5	osada, punkt osadniczy	późne średniowiecze, nowożytność
145.	Ruszkowo	38-50/063	6	punkt osadniczy	późne średniowiecze, nowożytność
146.	Ruszkowo	38-50/064	7	śląd osadnictwa, punkt osadniczy	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze, nowożytność
147.	Ruszkowo	38-50/065	8	punkt osadniczy, śląd osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
148.	Ruszkowo	38-50/066	9	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze, nowożytność
149.	Ruszkowo	38-50/089	10	śląd osadnictwa	Nowożytność
150.	Ruszkowo	38-50/090	11	śląd osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
151.	Ruszkowo	38-50/091	12	śląd osadnictwa, punkt osadniczy	okres halsztacki, lateński, wczesne średniowiecze, późne średniowiecze, nowożytność
152.	Ruszkowo	38-50/092	13	punkt osadniczy, śląd osadnictwa	okres halsztacki, lateński, okres rzymski, nowożytność
153.	Ruszkowo	38-50/093	14	śląd osadnictwa, śląd osadnictwa, śląd osadnictwa	okres halsztacki, lateński, okres rzymski, nowożytność
154.	Ruszkowo	38-50/094	15	punkt osadniczy, śląd osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
155.	Ruszkowo	38-50/095	16	śląd osadnictwa, śląd osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
156.	Ruszkowo	38-50/096	17	śląd osadnictwa, punkt osadniczy	późne średniowiecze, nowożytność
157.	Ruszkowo	38-50/097	18	śląd osadnictwa, śląd osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
158.	Ruszkowo	38-50/098	19	punkt osadniczy, śląd osadnictwa	okres halsztacki, lateński, późne średniowiecze, nowożytność

159.	Ruszkowo	38-50/099	20	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa, punkt osadniczy, ślad osadnictwa	neolit, okres halszacki, lateński, późne średniowiecze, nowożytność
160.	Ruszkowo	38-50/100	23	punkt osadniczy, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
161.	Ruszkowo	38-50/101	24	śląd osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
162.	Ruszkowo	38-50/102	25	śląd osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
163.	Ruszkowo	38-50/103	26	śląd osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
164.	Ruszkowo	38-50/104	27	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze
165.	Ruszkowo	38-50/105	28	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
166.	Ruszkowo	38-50/106	29	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze, nowożytność
167.	Ruszkowo	38-50/107	30	punkt osadniczy	późne średniowiecze
168.	Ruszkowo	38-50/109	31	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
169.	Ruszkowo	38-50/110	32	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
170.	Ruszkowo	38-50/111	33	osada	późne średniowiecze
171.	Ruszkowo	38-50/112	34	osada, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
172.	Ruszkowo	38-50/113	35	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
173.	Ruszkowo	38-50/114	36	osada, osada	późne średniowiecze, nowożytność
174.	Ruszkowo	38-50/115	37	punkt osadniczy, ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze, nowożytność
175.	Ruszkowo	38-50/116	38	punkt osadniczy, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
176.	Ruszkowo	38-50/117	39	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	pradzieje, późne średniowiecze
177.	Ruszkowo	38-50/118	40	punkt osadniczy, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
178.	Ruszkowo	38-50/119	41	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
179.	Ruszkowo	38-50/120	42	punkt osadniczy, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
180.	Ruszkowo	38-50/121	43	punkt osadniczy	późne średniowiecze
181.	Ruszkowo	38-50/122	44	punkt osadniczy	późne średniowiecze
182.	Ruszkowo	38-50/123	45	punkt osadniczy, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
183.	Ruszkowo	38-50/124	46	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
184.	Ruszkowo	38-50/125	47	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	okres rzymski, późne średniowiecze
185.	Ruszkowo	38-50/126	48	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa, ślad osadnictwa	pradzieje, późne średniowiecze, nowożytność

186.	Ruszkowo	38-50/127	49	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
187.	Ruszkowo	38-50/128	50	punkt osadniczy	późne średniowiecze
188.	Ruszkowo	38-50/129	51	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
189.	Ruszkowo	38-50/130	52	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
190.	Ruszkowo	38-50/131	53	osada, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
191.	Ruszkowo	38-50/132	54	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	późne średniowiecze, nowożytność
192.	Ruszkowo	38-50/133	55	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa, ślad osadnictwa	pradzieje, późne średniowiecze, nowożytność
193.	Tomkowo	37-49/025	12	śląd osadnictwa	Neolit
194.	Tomkowo	37-49/026	1	osada, osada	późne średniowiecze, nowożytność
195.	Tomkowo	37-49/027	2	śląd osadnictwa, osada	epoka brązu, późne średniowiecze, nowożytność
196.	Tomkowo	37-49/028	3	osada, ślad osadnictwa, osada	neolit, okres rzymski, nowożytność
197.	Tomkowo	37-49/029	4	osada, osada	epoka brązu, okres rzymski
198.	Tomkowo	37-49/030	5	obozowisko, ślad osadnictwa, osada, osada, osada	neolit, epoka brązu, okres rzymski
199.	Tomkowo	37-49/032	6	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa, osada	neolit, okres rzymski, późne średniowiecze
200.	Tomkowo	37-49/085	7	osada	późne średniowiecze, nowożytność
201.	Tomkowo	37-49/098	8	śląd osadnictwa	wczesna epoka brązu
202.	Tomkowo	37-49/099	9	śląd osadnictwa	okres rzymski
203.	Tomkowo	37-49/100	10	śląd osadnictwa	wczesna epoka brązu
204.	Tomkowo	37-49/101	11	osada	wczesna epoka brązu
205.	Wąpielsk	37-50/055	1	grodzisko	wczesne średniowiecze
206.	Wąpielsk I	37-50/050	2	osada	późne średniowiecze
207.	Wąpielsk I	37-50/054	4	osada	wczesne średniowiecze
208.	Wąpielsk I	37-50/056	5	osada	wczesne średniowiecze
209.	Wąpielsk I	37-50/057	6	osada, osada	okres rzymski, późne średniowiecze
210.	Wąpielsk I	37-50/058	7	śląd osadnictwa, osada, osada, osada	epoka kamienia, epoka brązu, okres halsztacki, lateński, nowożytność
211.	Wąpielsk I	37-50/059	8	śląd osadnictwa	epoka kamienia
212.	Wąpielsk I	37-50/060	9	śląd osadnictwa	epoka kamienia
213.	Wąpielsk I	37-50/061	10	osada, osada, osada	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze, nowożytność
214.	Wąpielsk I	37-50/068	17	śląd osadnictwa	epoka kamienia
215.	Wąpielsk I	37-50/069	12	osada	okres rzymski
216.	Wąpielsk II	37-49/017	1	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	epoka brązu, późne średniowiecze

217.	Wąpielsk II	37-49/066	2	osada	wczesne średniowiecze
218.	Wąpielsk II	37-49/067	3	osada	epoka brązu
219.	Wąpielsk II	37-49/068	4	osada	późne średniowiecze, nowożytność
220.	Wąpielsk II	37-50/053	5	śląd osadnictwa, osada	okres rzymski, wczesne średniowiecze
221.	Wąpielsk II	37-50/062	6	osada	późne średniowiecze
222.	Wąpielsk II	37-50/063	7	śląd osadnictwa	epoka kamienia
223.	Wąpielsk II	37-50/064	8	obozowisko	epoka kamienia
224.	Wąpielsk II	37-50/065	9	śląd osadnictwa	epoka kamienia
225.	Wąpielsk II	37-50/066	10	osada	epoka brązu
226.	Wąpielsk II	37-50/067	11	śląd osadnictwa	epoka brązu
227.	Wąpielsk II	37-50/070	12	osada	późne średniowiecze
228.	Wąpielsk II	37-50/071	13	osada, osada	późne średniowiecze, nowożytność

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu, Delegatura we Włocławku. Analiza własna kart AZP.

7. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

7.1. Ludność

Gmina Wąpielsk zajmując obszar 93,8 km² jest jedną ze średnich gmin województwa kujawsko-pomorskiego. W końcu 2007 r. według informacji Urzędu Gminy w Wąpielsku gminę zamieszkiwało 4.352 osób, co stanowiło około 0,2% ludności województwa kujawsko-pomorskiego oraz 9,5% powiatu rypińskiego. W 2007 r. wskaźnik gęstości zaludnienia w gminie wynosił 46,3 osób/km² i był wyraźnie niższy od średniej powiatu rypińskiego 75 osób/km² oraz średniej województwa kujawsko-pomorskiego, która wynosiła 115 osób/km², a na obszarach wiejskich 48 osób/km².

Liczba ludności gminy Wąpielsk ma tendencję malejącą co wyraża się spadkiem z 4.557 osób w 1998 r. do 4.352 osób w 2007 r. tj. spadek o 5%. Jest to tendencja charakterystyczna dla całego powiatu rypińskiego.

W okresie 1998-2007 r. w sołectwach Kierz Półwieski, Kierz Radzikowski i Tomkowo nastąpił nieznaczny wzrost ludności, natomiast w pozostałych sołectwach spadek.

Tabela 10. Liczba ludności w latach 1998 i 2007

L.p.	Sołectwo	Liczba ludności	
		1998	2007
1.	Bielawki	108	103
2.	Długie I	366	356
3.	Długie II	407	404
4.	Kiełpin	405	403
5.	Kierz Półwieski	134	137
6.	Kierz Radzikowski	85	102
7.	Lamkowizna	174	130
8.	Łapinówek	142	127

9.	Półwiesk Duży	72	67
10.	Półwiesk Mały	243	238
11.	Radziki Duże	751	656
12.	Radziki Małe	267	256
13.	Ruszkowo	469	446
14.	Tomkowo	142	143
15.	Wąpielsk I	554	548
16.	Wąpielsk II	238	236
		4.557	4.352

Najwięcej miejscowości w 2007 r. zaliczało się do grupy o liczbie mieszkańców pomiędzy 100 a 200 osób (rys. 9).

Na kształtowanie się poziomu zaludnienia obszaru gminy ma wpływ ruch naturalny i migracyjny. Zestawienie zmian zachodzących na terenie gminy Wąpielsk na przestrzeni lat 1988-2006 przedstawiono w tabeli 11.

Tabela 11. Ruch naturalny i migracyjny ludności gminy

Lata	Liczba urodzeń	Liczba zgonów	Przyrost naturalny	Migracje		
				Napływ	Odpływ	Saldo
1988	93	53	40	76	159	- 83
1997	66	46	20	58	89	- 31
2006	43	49	- 6	36	86	- 50

Przyrost naturalny wykazuje tendencję spadkową, w 2006 r. występuje ujemny przyrost naturalny wynoszący -6, co spowodowane może być migracją młodych ludzi do większych ośrodków oraz coraz częściej występującym w społeczeństwie modelem 2+1.

Jak wynika z powyższej tabeli w gminie Wąpielsk obserwuje się ujemne saldo migracji, co jest typowe dla ludności terenów wiejskich. Oceniając zjawisko migracji ludności w ostatnich 18 latach uwidacznia się tendencja zmniejszania się napływu ludności oraz zmniejszania się ludności odpływającej.

Z analizy danych statystycznych dotyczących struktury płci ludności gminy wynika, że wśród ludności stosunek liczby kobiet do liczby mężczyzn jest bliski równowagi.

W roku 2007 w strukturze wiekowej ludności gminy najliczniej reprezentowany był przedział wiekowy: dla kobiet 18- 59 lat i dla mężczyzn 18 - 64 lat, który wynosił 2578 osób, są to osoby w wieku produkcyjnym i ich udział wynosi 59,2% (tabela 12).

Tabela 12. Struktura wiekowa - stan na 2007 r.

Struktura wiekowa ludności gminy pod kątem możliwości zatrudnienia	Liczba osób	%
Ludność wieku:		
przedprodukcyjnym	1067	24,6
produkcyjnym	2578	59,2
poprodukcyjnym	707	16,2

Analiza struktury wiekowej ludności wykazuje, że przeważająca część ludności jest w wieku produkcyjnym, natomiast najmniej liczną grupę stanowiła ludność w wieku poprodukcyjnym, niemniej należy uwzględnić potrzeby ludzi starszych co oznacza, że ludzie aktywni zawodowo będą musieli wydajniej pracować i wzrosło obciążenie służby zdrowia i służb socjalnych.

7.2. Warunki mieszkaniowe

Obecnie na terenie gminy znajduje się około 1100 mieszkań. Zabudowa mieszkaniowa w 50% pochodzi z przed 1945 roku. Około 20% zabudowy stanowią obiekty powyżej 40 lat.

W strukturze zabudowy mieszkaniowej sytuacja przedstawia się następująco:

- mieszkania w budynkach wielorodzinnych - 186
- mieszkania w budynkach jednorodzinnych - 52
- mieszkania zabudowie zagrodowej - 818

Zdecydowana większość zabudowy mieszkaniowej w gminie jest własnością prywatną.

Zasoby komunalne podlegające gminnemu zarządowi to 10 budynków z 42 mieszkaniami, 135 izbami, o przeciętnej powierzchni użytkowej 42m². Stan techniczny 4 budynków jest dobry, pozostałe wymagają remontów. Mieszkania gminne reprezentują różny standard użytkowy.

24 mieszkania wyposażone są w podstawowe instalacje (przyłącze do wodociągu i kanalizacji, instalacja elektryczna i c.o.).

Ponad 95% mieszkań znajdujących się na terenie gminy podłączonych jest do wodociągu wiejskiego, a 20% do sieci kanalizacyjnej.

Tabela 13. Zasoby mieszkaniowe

Rok	Ilość mieszkań	Ilość izb	Liczba osób na 1 izbę	Powierzchnia użytkowa mieszkania w m ²	Powierzchnia użytkowa w m ² na 1 osobę
1998	1.056	4.013	1,13	83.850	18,4
2007	1.100	4.235	1,03	88.000	20,2

Jak wynika z powyższej tabeli w okresie od 1998 r. do 2007 r. nastąpił w gminie niewielki wzrost liczby mieszkań. Liczba osób przypadająca na jedną izbę zmniejszyła się z 1,13 w roku 1998 do 1,03 w 2007 roku.

Powierzchnia wyrażona w m² przypadająca na jedną osobę zwiększyła się z 18,4 na 20,2.

7.3. Rynek pracy

Na koniec 2006 r. na terenie gminy zarejestrowanych było w rejestrze regon, 163 podmiotów gospodarki narodowej, z tego w sektorze publicznym 8, w sektorze prywatnym 155.

W 2006 roku zatrudnienie w gminie jako głównym miejscem pracy wynosiło 157 osób (w tym 68 mężczyzn oraz 89 kobiet). Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wynosiła 141.

Na dzień 31 grudnia 2006 r. na terenie gminy Wąpielsk funkcjonowało 163 podmiotów gospodarki narodowej (bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa w rolnictwie) zarejestrowanych w rejestrze regon według wybranych sekcji, w tym:

- rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	-	26
- przemysł	-	18
- budownictwo	-	19
- handel i usługi	-	51
- hotele i restauracje	-	4
- transport	-	11
- pośrednictwo finansowe	-	5
- obsługa nieruchomości	-	6

Struktura miejsc pracy w gminie świadczy o przeważającej roli handlu i usług (51), następnie rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo (26), budownictwo (19), przemysł (18) oraz transport (11).

Na koniec 2007 r. zarejestrowanych było w gminie 364 bezrobotnych w tym 256 kobiet i 108 mężczyzn. Problem bezrobocia dotyczy głównie kobiet. Stopa bezrobocia spada, na koniec 1998 r. wynosiła 21%, a w 2007 r. 15%.

7.4. Infrastruktura społeczna (rys. 11)

7.4.1. Administracja

We wsi Wąpielsk znajduje się:

- siedziba władz - Urząd Gminy, mieszczący się w budynku budowanym w latach 80-tych i zatrudniający 20 osób,
- posterunek Policji, zatrudniający 3 funkcjonariuszy.

7.4.2. Oświata

Potrzeby w dziedzinie oświaty zaspokajają 4 szkoły podstawowe we wsiach: Wąpielsk, Radziki Duże, Półwieszk Mały i Długie oraz gimnazjum w Radzikach Dużych:

- szkoła podstawowa w Wąpielsku, rozbudowana została w latach 90-tych. Wyposażona jest w bibliotekę i boisko sportowe. Obwód szkolny obejmuje miejscowości: Wąpielsk, Ruszkowo oraz Kiełpiny, ilość oddziałów 6, liczba uczniów 84.
- szkoła podstawowa w Radzikach Dużych mieści się w budynku budowanym w latach 90-tych, Wyposażona jest w bibliotekę i boisko sportowe, przewiduje się budowę sali gimnastycznej.

Obwód szkolny obejmuje miejscowości: Radziki Duże i Małe, Łapinówek, Lamkowizna, Bielawki, liczba oddziałów 6, liczba uczniów 128.

- szkoła w Półwiesku Małym użytkuje obiekt z lat przedwojennych, niedawno zmodernizowany, dysponuje biblioteką i boiskiem. Dzieci uczęszczają ze wsi Półwiesk Mały, Półwiesk Duży, Tomkowo i Kierz, ilość oddziałów 6, liczba uczniów 54.
- szkoła w Długiem była budowana w latach 70-tych, wyposażona jest w bibliotekę i boisko. Dzieci uczęszczają ze wsi Długie I i II, ilość oddziałów 6, liczba uczniów 44.
- gimnazjum w Radzikach Dużych mieści się w wyremontowanym pałacu, ilość oddziałów 9, liczba uczniów 197.

Przy szkołach podstawowych czynne są oddziały przedszkolne, do których uczęszcza 48 dzieci. Ostatnio szkoły zostały znacznie zmodernizowane, wykonano podstawowe remonty, zmieniono sposób ogrzewania i wyposażenie sanitarne. Rozmieszczenie szkół jest dogodne z punktu widzenia dostępności.

Najbliższymi ośrodkami edukacji na poziomie szkoły średniej są miasta: Brodnica, Golub-Dobrzyń i Rypin.

7.4.3. Kultura

Na terenie gminy znajdują się następujące obiekty kultury:

- biblioteka gminna we wsi Wąpielsk oraz filie we wsiach Radziki Duże i Długie,
- dom kultury w Wąpielsku, w którym znajdują się tylko biblioteka i świetlica,
- obiekty sakralne: na terenie gminy znajduje się parafia rzymsko-katolicka we wsi Radziki Duże podlegająca dekanatowi w Płocku. Przy kościele parafialnym znajduje się cmentarz parafialny.

7.4.4. Ochrona zdrowia

Opiekę nad zdrowiem mieszkańców gminy pełni ośrodek zdrowia w Wąpielsku, działający w strukturze zakładu opieki zdrowotnej w Rypinie, zajmujący obecnie obiekt zabytkowy w zespole pałacowo-parkowym. W budowie obok Urzędu Gminy jest ośrodek zdrowia z apteką. Na terenie gminy działa jedna apteka. W gminnym ośrodku, poradnictwa w zakresie leczenia i profilaktyki udzielało 4 lekarzy i 4 pielęgniarki.

Ambulatoryjną i stacjonarną opiekę zdrowotną zapewniają mieszkańcom gminy, przychodnie specjalistyczne w szpitalu w Rypinie.

7.4.5. Handel i gastronomia

Na terenie gminy znajduje się około 30 punktów sprzedaży detalicznej, z czego największa koncentracja występuje na terenie wsi Radziki Duże i Wąpielsk. Brak punktów sprzedaży we wsiach: Bielawki, Kierz Radzikowski i Lamkowizna, Tomkowo, Łapinówek. Działalność

gastronomiczna w gminie to 4 bary we wsiach: Radziki Duże, Półwiesk Mały, Ruszkowo i Wąpielsk.

7.4.6. Sport i turystyka

Gmina jest bardzo słabo wyposażona w urządzenia sportowe, brak jest gminnego ośrodka sportowego, jedynie przy szkołach znajdują się boiska sportowe. Brak na terenie gminy trwałego zainwestowania turystyczno-wypoczynkowego.

Przez teren gminy przebiegają szlaki turystyczne:

- pieszy koloru żółtego o randze międzynarodowej Toruń - Radomno, długość 160,0 km (oznaczony symbolem E 11 i biegnie z Holandii przez Niemcy do Polski),
- wodny na rzece Drwęcy, długość ~240,0 km,
- oraz rowerowy koloru zielonego, Toruń - Radomno, długość ~ 130,0 km.

Preferencje dla rozwoju wypoczynku wodnego posiada rzeka Drwęca, przede wszystkim ze względu na swój niepowtarzalny charakter i malowniczość położenia (rys. 12). Środowisko przyrodnicze oraz moda na nowy styl wypoczynku, to istotne elementy, które mogłyby sprzyjać rozwojowi agroturystyki na terenie gminy. Ważną rolę odgrywa rekultywacja gruntów powydobywczych w kierunku funkcji rekreacyjnych.

7.4.7. Usługi inne

Na terenie gminy funkcjonują:

- Urząd pocztowy we wsi Wąpielsk,
- Bank Spółdzielczy w Radzikach Dużych,
- jednostki ochotniczej straży pożarnej zlokalizowane są we wsiach: Radziki Duże, Półwiesk Mały, Wąpielsk i Długie,
- około 40 zakładów rzemieślniczych o różnorodnych branżach, rozmieszczone głównie we wsiach: Radziki Duże i Wąpielsk,
- pomocy społecznej w gminie udziela Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wąpielsku, zatrudnia 3 osoby, które w 2007 r. udzieliły pomocy w postaci różnego rodzaju zasiłków i pomocy socjalnej dla około 20% mieszkańców gminy.

8. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

8.1. Rodzaje potencjalnych zagrożeń

Na uwagę, z punktu widzenia teorii zagrożeń, (ze względu na skalę ewentualnych skutków) zasługują zagrożenia nadzwyczajne, wśród których wymienia się:

- zagrożenia pochodzenia naturalnego (zagrożenie powodzią, pożary spowodowane uderzeniem pioruna, epidemie, wichury, śnieżyce itp.),

- zagrożenia komunikacyjne,
- zagrożenia związane z rozwojem cywilizacyjnym i działalnością człowieka: (wykorzystywanie TŚP w procesie technologicznym, przewóz materiałów niebezpiecznych; skażenie wód powierzchniowych, cieków wodnych, zagrożenie pożarowe, awarie elektrowni atomowych, katastrofy budowlane,
- terroryzm.

Na obszarze gminy Wąpielsk nie występują szczególne zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia. Do najważniejszych i najpoważniejszych w skutkach zagrożeń potencjalnych należą między innymi:

- poważne awarie¹ - w gminie brak jest zakładów zagrożonych poważną awarią,
- poważne awarie przemysłowe - istnieje zagrożenie awarii urządzeń magazynowych i zbiorników z toksycznymi środkami przemysłowymi (TŚP) na terenach sąsiednich. W skrajnych przypadkach przy sprzyjających warunkach atmosferycznych na skutek zaistniałej awarii, pośrednią strefą zagrożenia może zostać objęta ludność i zwierzęta z obszarów gminy.
- transport toksycznych środków przemysłowych (zagrożenie chemiczne) - praktycznie na terenie gminy nie występuje ze względu na brak dróg krajowych i wojewódzkich oraz linii kolejowych, po których wyznaczane są szlaki dla tego typu transportów,
- zagrożenie wybuchowe (zagrożenie chemiczne) - występują na terenie stacji paliwowych i stanowią zagrożenie o charakterze punktowym,
- katastrofy komunikacyjne - zagrożenie niewielkie z uwagi na lokalny charakter ruchu komunikacyjnego na terenie gminy Wąpielsk,
- awarie reaktorów elektrowni jądrowych przy niekorzystnych warunkach atmosferycznych mogą spowodować skażenie promieniotwórcze (strefa „M”). Strefa zagrożeń może pochodzić od elektrowni jądrowych w Ignalino (Litwa), Czernobyl i Równe (Ukraina), Dukowany (Czechy), Bohunice (Słowacja),
- katastrofy naturalne²:
 - pożar - potencjalnie wszystkie obszary leśne narażone są na wystąpienie pożarów, zwłaszcza w okresie suchego i gorącego lata i zwłaszcza w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowań; największe starty mogą wystąpić w dużych kompleksach typu borowego, gdzie sosna jest głównym budulcem lasów (charakterystyczne jest tu skąpe poszycie i bardzo sucha ściółka),

¹ Zgodnie z art. 3 ust. 23 i 24 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. Nr 62 poz. 627) poważną awarią jest zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja powstała w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia i zdrowia ludzi, środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem. Poważną awarią przemysłową jest natomiast poważna awaria mająca miejsce na terenie zakładu.

² Przez katastrofę naturalną rozumie się zdarzenie związane z działaniem sił natury w szczególności wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, długotrwałe występowanie ekstremalnych temperatur, osuwiska ziemi, pożary, susze, powodzie, zjawiska lodowe na rzekach i morzu oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, masowe występowanie szkodników chorób roślin i zwierząt albo chorób zakaźnych ludzi albo też działanie innego żywiołu.

- powódź - zagrożenie powodziowe w dolinie Drwęcy, z uwagi na ukształtowanie terenu i jego zagospodarowanie wzdłuż rzeki, jest nieznaczące. Granicę obszaru zagrożenia powodziowego przedstawiono w opracowaniu ekofizjograficznym i uwarunkowaniach środowiskowych. W przypadku wysokiego stanu wód rzeki Drwęcy istnieje także możliwość podwyższenia poziomu wód w dopływach i kanałach, co może spowodować zagrożenie lokalnymi podtopieniami.

8.2. Instytucje służące ochronie ludności i jej mienia

W skali powiatu rypińskiego za stan bezpieczeństwa i porządku publicznego odpowiedzialna jest Komenda Powiatowa Policji. Na terenie gminy Wąpielsk działa posterunek policji w miejscowości gminnej. Ponadto na terenie gminy znajdują się 4 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP) zlokalizowane w Wąpielsku, Radzikach Dużych, Półwieku Małym i Długiem II.

Stan bezpieczeństwa i porządku na terenie powiatu, a szczególnie gminy należy ocenić jako stosunkowo dobry. Według danych strategii - przestępczość pospolita, a w niej głównie kryminalna ilościowo utrzymywała się na poziomie średnim, bez tendencji wzrostowych i charakteryzowała się stosunkowo wysoką wykrywalnością. W okresie objętym strategią, nie stwierdzono przestępczości zorganizowanej, a przestępczość gospodarcza występowała w niewielkiej skali.

8.3. Inicjatywy i programy

Na poziomie powiatu, lub 2 - 3 powiatów celowym byłoby sporządzenie programu zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego. Integralną częścią takiego programu powinno być funkcjonowanie Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności - nowoczesnego ośrodka, zapewniającego sprawne funkcjonowanie systemu bezpieczeństwa powszechnego na obszarze powiatu rypińskiego lub np. zespołu powiatów rypińskiego, brodnickiego i golubsko-dobrzyńskiego. Centrum mogłoby pełnić między innymi funkcje:

- reagowanie na wszystkie zdarzenia wymagające podjęcia działań ratowniczych,
- kierowanie i koordynowanie tymi działaniami,
- kompleksowe monitorowanie zjawisk i zdarzeń dot. ratownictwa i ochrony,
- ośrodka reagowania kryzysowego na terenie powiatu lub powiatów.

Ta ostatnia funkcja mogłaby być realizowana także na obszarze tylko jednej gminy, gdy ta dotknięta klęską żywiołową nie będzie w stanie uporać się z jej skutkami i poprosi o pomoc.

9. ANALIZA POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

9.1. Uwarunkowania wynikające z dokumentów szczebla wojewódzkiego

9.1.1. Uwarunkowania wynikające z Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego (2003 rok)

W czerwcu 2003r. Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwalił „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego”³. Jego wymiar czasowy sięga 2020 r. Kreśli, zatem wizję struktury przestrzenno-funkcjonalnej i zagospodarowania regionu, wybiegając w przyszłość dalej aniżeli większość opracowań strategicznych.

Zgodnie z wyżej wymienionym planem, gmina Wąpielsk zakwalifikowana została wraz z innymi jednostkami w otoczeniu, do trzeciej - WSCHODNIEJ strefy polityki przestrzennej z Brodnicą jako usługowym ośrodkiem centralnym tej strefy, już dziś znaczącym ośrodkiem usługowym w wymiarze subregionalnym.

Jednostkę „Wschodnią” dzieli na dwie części fragment regionalnego systemu ekologicznego, obejmujący dolinę rzeki Drwęcy, Parki Krajobrazowe Brodnicki i Górznieńsko-Lidzbarski. W północnej części jednostki wyróżnia się obszar kulturowy Ziemi Chełmińskiej, z dziedzictwem zakonu krzyżackiego. Przez terytorium jednostki przebiegają trzy pasma wysokiej aktywności społecznej i gospodarczej, wzdłuż wychodzących z Torunia dróg: krajowej nr 1 - w kierunku Chełmna, nr 15 modernizowanej do klasy technicznej GP - w kierunku Brodnicy i nr 10 - ekspresowej w kierunku Płońska (Warszawy). Przeważać w niej będzie intensywna gospodarka rolna, a ponad to polityka rozwoju wielokierunkowego obejmującego gospodarkę rolną, turystyczną i leśną. Cała strefa zajmuje 25,71 % powierzchni województwa. Użytki rolne zajmują 73,3 %, a lasy 15,3 % powierzchni strefy. Cała strefa zamieszkiwana jest przez 334 141 osób co stanowi 15,91 % ludności województwa.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego stanowiące bardzo ważny element polityki przestrzennej zostały określone dla całego województwa w układzie trzech sfer: sieci osadniczej, środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz komunikacji i infrastruktury technicznej. Gmina Wąpielsk leży we wschodniej strefie polityki przestrzennej (Mapa nr 1), dla której plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego ustala:

A. Kierunki rozwoju sieci osadniczej

Podstawowe kierunki działań związane z rozwojem i kształtowaniem sieci osadniczej zakładają wzmocnienie jej potencjału, podniesienie jakości życia mieszkańców, wykorzystanie walorów turystycznych oraz ochronę dziedzictwa kulturowego.

Kształtowanie sieci osadniczej w województwie będzie obejmować działania zmierzające do jej rozwoju poprzez wyposażenie miast poszczególnych poziomów hierarchicznych w instytucje obsługi mieszkańców, stosownie do ich pozycji w sieci i zasięgu oddziaływania (Mapa nr 2).

³ Uchwała Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r.

W hierarchii sieci osadniczej wieś Wapielsk pełni rolę wiejskiej siedziby gminy, której zadaniem jest zapewnienie obsługi mieszkańców gmin, w tym zwłaszcza w zakresie: edukacji (na poziomie podstawowym i gimnazjalnym, służby zdrowia (podstawowej opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i obsługi rolnictwa oraz stworzenie podstaw dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.

Wysoka jakość życia mieszkańców zapisana w „Strategii rozwoju województwa” jako cel nadrzędny jego rozwoju, jest związana z **zapewnieniem wysokich standardów obsługi mieszkańców**. Osiągnięć się ją poprzez działania uwarunkowane na:

- **podnoszenie poziomu wykształcenia** mieszkańców poprzez kształtowanie sieci szkół i poprawę jakości nauczania, w tym zwłaszcza poprzez następujące działania:
 - restrukturyzację istniejących szkół ponadgimnazjalnych zgodnie z założeniami reformy systemu edukacji w celu dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb lokalnych rynków pracy, przy zapewnieniu 80% miejsc w szkołach (w skali powiatów) na kierunkach maturalnych i uwzględnieniu tych zadań w planach samorządów powiatowych jako jednostek prowadzących,
 - wzmacnianiu potencjału szkolnictwa wyższego, docelowo sieć szkół wyższych powinna obejmować miasta: Bydgoszcz, Toruń, Włocławek, Grudziądz, Inowrocław, Brodnica, Tuchola,
 - rozwój różnych form kształcenia pomaturalnego w każdym z powiatów (preferowane lokalizacje w siedzibach powiatów lub restrukturyzowanych zespołach szkół rolniczych), w tym zwłaszcza rozwój szkolnictwa półwyższego (licencjackiego) i filii (oddziałów) szkół wyższych: na terenie powiatu sępoleńskiego (w jednym z ośrodków: Więcbork lub Sępólno Krajeńskie lub Sypniewo), w Żninie, w Świeciu lub Chełmnie, na terenie powiatu inowrocławskiego (w jednym z ośrodków Inowrocław lub Kruszwica lub Kobylniki),
 - rozwój różnych form kształcenia ustawicznego (doskonalenia zawodowego) w każdym z powiatów (preferowane lokalizacje w siedzibach powiatów lub restrukturyzowanych zespołach szkół rolniczych),
- **podnoszenie jakości specjalistycznej opieki medycznej** (poprzez modernizację bazy i poprawę standardów leczenia) przy założeniu utrzymania dotychczasowej sieci placówek szpitalnych oraz dalszego rozwoju lecznictwa specjalistycznego w miastach powiatowych; rozwój lecznictwa uzdrowiskowego w Ciechocinku, Inowrocławiu i Wieńcu - Zdroju,
- **wzrost aktywności społecznej i kulturalnej** mieszkańców poprzez poprawę dostępu do placówek kulturalnych oraz wzrost znaczenia i potencjału placówek kulturalnych znaczenia regionalnego i ponadregionalnego w Bydgoszczy i Toruniu, poprawę potencjału kulturalnego Włocławka, Grudziądza, Inowrocławia i pozostałych miast powiatowych w zakresie instytucji

znaczenia subregionalnego i lokalnego (zwłaszcza teatry, muzea, biblioteki powiatowe, domy kultury znaczenia ponadlokalnego),

- **wzrost aktywności społecznej i sportowej** mieszkańców poprzez rozbudowę i poprawę standardu istniejącej bazy sportowo-rekreacyjnej, zwłaszcza realizację hal sportowo-widowiskowych i bazy specjalistycznej w miastach powiatowych oraz rozwój lokalnej infrastruktury w każdej z gmin (m.in.: parki, boiska, baseny lub kąpieliska, pełnowymiarowe sale gimnastyczne przy szkołach).

Na terenie województwa prognozuje się zmiany rozmieszczenie ludności wynikające z przebiegu procesów demograficznych i zmiany w strukturach ludności.

- **Prognoza demograficzna** dla województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 r. zakłada zmniejszenie się liczby mieszkańców w części wschodniej województwa kujawsko-pomorskiego. Obszarem o największej prognozowanej regresji demograficznej jest między innymi powiat rypiński, a tym samym i gmina Wąpielsk. Zakładany spadek liczby mieszkańców sięgnie w ciągu 3 dekad prawie 20%. W strukturach demograficznych nastąpi przede wszystkim wzrastający udział starszych grup wiekowych, z czym wiązać się będzie dostosowanie potencjału obsługi w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej (realizowanego na szczeblu lokalnym). Sukcesywnie zwiększać się będzie udział ludności powiatów silniej zurbanizowanych.

Gospodarcze wykorzystanie walorów turystycznych jednostek osadniczych województwa wymaga wzmocnienia ich funkcji związanych z obsługą ruchu turystycznego oraz poprawy zagospodarowania turystycznego.

- **poprawa zagospodarowania turystycznego** poprzez:
 - rozwój agroturystyki w istniejących i nowych gospodarstwach rolnych na terenie województwa na bazie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych,
 - poprawę czystości wód powierzchniowych.

B. Kierunki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego i kulturowego

Głównym kierunkiem działań planistycznych odnoszących się do środowiska przyrodniczego i kulturowego jest ich ochrona i zachowanie w jak najlepszym stanie dla przyszłych pokoleń. Ogół tych działań będzie korzystnie wpływać na poprawę jakości życia mieszkańców. (Mapa nr 3)

Dla **ochrony zasobów i walorów przyrodniczych i krajobrazowych** niezbędne jest gospodarowanie z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, co pozwoli na prawidłowe funkcjonowanie systemów przyrodniczych poprzez:

- zachowanie terenów korytarzy ekologicznych - stanowiących łączniki między obszarami chronionymi, m.in. dolinę Rypienicy,

- ochronę zasobów wodnych przez opracowanie spójnego, kompleksowego programu ochrony wód powierzchniowych, zwłaszcza jezior, przed obszarowymi zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego, ze wskazaniem sposobów i metod tej ochrony,
- utrzymanie jakości czystych wód jezior i cieków,
- likwidację punktowych źródeł zanieczyszczeń wód poprzez budowę kolejnych oczyszczalni ścieków, modernizację istniejących oczyszczalni w kierunku chemicznego unieszkodliwiania ścieków oraz dostosowania przepustowości do przyszłych potrzeb, kontynuowanie rozbudowy systemów kanalizacji sanitarnej w celu dociążenia oczyszczalni ścieków a tym samym zwiększenia ich efektywności,
- likwidację i rekultywację składowisk odpadów stanowiących zagrożenie dla środowiska i wszystkich nieczynnych mogilników oraz rekultywację skażonych terenów po likwidowanych obiektach przemysłowo-składowych,
- ochronę zasobów glebowych i leśnych przed przeznaczeniem na cele nierolnicze gleb wysokoprodukcyjnych,
- eliminację czynników degradacji (zmniejszenia żyzności i produktywności gleb) i zanieczyszczenia gleb oraz naruszania stosunków wodnych,
- zwiększenie lesistości obszaru województwa poprzez zalesianie gruntów najsłabszych klas bonitacyjnych mało przydatnych dla gospodarki rolnej, zgodnie z Programem zwiększania lesistości i zadrzewień w latach 2001-2020,
- prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej wg zasad powszechnej ochrony lasów, trwałości utrzymania lasów, ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów i powiększenia zasobów leśnych,
- zwiększenie zasobów zieleni na obszarach wykorzystywanych rolniczo (zalesianie i wprowadzanie zadrzewień) w szczególności w sąsiedztwie cieków i w zlewniach jezior,
- umieszczenie w planach budowy i modernizacji ciągów komunikacyjnych tzw. biologicznej zabudowy dróg, w szczególności kontaktujących się z terenami rolniczymi i osadniczymi.

W sferze **ochrony i kształtowania środowiska kulturowego** planuje się:

- wspieranie działań konserwatorskich dla zachowania obiektów sakralnych oraz zespołów dworsko-parkowych.

Dla podniesienia konkurencyjności i aktywizacji gospodarczej rejonu konieczne jest podjęcie działań prowadzących do ochrony i wykorzystania zasobów przyrodniczych oraz prawidłowego zagospodarowania **rolniczej przestrzeni produkcyjnej** poprzez:

- rozwój instytucji obsługi rolnictwa w siedzibach powiatów i gmin stosownie do wielkości i rangi obsługiwanego obszaru oraz ośrodków wiejskich w zależności od charakteru produkcji i potrzeb związanych z obsługą rolnictwa,

- rozwój i modernizację przetwórstwa rolno-spożywczego, głównie mięsnego, mleczarskiego, zbożowo-młynarskiego, owocowo-warzywnego oraz rozwój małych przetwórnictw przetwarzających surowce pochodzące z gospodarstw ekologicznych,
- tworzenie warunków do przekształceń struktury agrarnej w oparciu o obrót ziemią własności indywidualnych gospodarstw rolnych, głównie we wschodniej i południowej części województwa,
- aktywizację działalności pozarolniczych przy tworzeniu korzystnych warunków prawnych, planistycznych, ekonomicznych dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i prowadzoną z zachowaniem ochrony gruntów rolnych wysokoprodukcyjnych przed zainwestowaniem,
- zmiana użytkowania gruntów o niskiej przydatności dla produkcji rolniczej ze wskazaniem do dolesień zwłaszcza w gminach powiatów: tucholskiego, świeckiego, sępoleńskiego, brodnickiego, rypińskiego i lipnowskiego,
- koncentrację i specjalizację produkcji rolnej ukierunkowanej na chów zwierząt gospodarskich, głównie w gminach min. powiatu rypińskiego,
- rozwój rolnictwa ukierunkowanego na produkcję warzyw i owoców dla istniejącego przetwórstwa i na zaopatrzenie turystów; produkcja zwierzęca (bydło i trzoda chlewna) wystąpi szczególnie w gminach powiatu: rypińskiego,
- rozwój i unowocześnianie przetwórstwa rolno-spożywczego, w tym przetwarzającego surowce lokalne pochodzące z gospodarstw ekologicznych w całej strefie.

C. Kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej

Kierunkiem działań planistycznych w zakresie komunikacji jest poprawa powiązań podnoszących atrakcyjność rejonu (Mapa Nr 3). Rozwój systemów gazowniczych i wodno-ściekowych wpłynie na podniesienie jakości życia mieszkańców oraz poprawę czystości powietrza atmosferycznego i wód. Rozbudowa systemów energetycznych zapewni bezpieczeństwo energetyczne województwa jak również zagwarantuje odbiorcom dostawę energii elektrycznej zgodnej z wymogami, standardami i normami ogólnokrajowymi.

Przez obszar gminy nie przebiegają szlaki **komunikacji drogowej** o charakterze nadrzędnym - czyli zewnętrznych powiązań województwa kujawsko-pomorskiego.

Najważniejsze kierunki działań w zakresie **gospodarki wodno-ściekowej** obejmują:

- uporządkowanie gospodarki ściekowej w obszarze gmin wiejskich poprzez budowę oczyszczalni i sieci kanalizacyjnych dla miejscowości o zwartej zabudowie,
- realizacja przydomowych oczyszczalni ścieków dla zabudowy rozproszonej.

Najważniejsze kierunki działań w zakresie **gospodarki odpadami** obejmują:

- budowę całościowego systemu gospodarki odpadami, którego podstawą realizacji będzie opracowany zgodnie z ustawą z dnia 27.04.2001 roku o odpadach „Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego”,
- wdrażanie technologii mało i bezodpadowych oraz prowadzenie działań prewencyjnych w produkcji,
- tworzenie instrumentów prawnych i ekonomicznych zapewniających rozwój rynku surowców wtórnych,
- bieżącą likwidację „dzikich” wysypisk,
- wdrażanie systemu eliminacji odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych, ich zbiórki i utylizacji w oparciu plan województw.

W zakresie **energetyki i gazyfikacji**, kierunki rozwoju infrastruktury technicznej ponadlokalnej, ze względu na liniowość inwestycji oraz brak powiązań z granicami gmin i powiatów, zostały zdefiniowane dla całego obszaru województwa.

Gazyfikacja gminy Wąpielsk przewidywana jest w III etapie w oparciu o budowę gazociągu Dn 200 mm Brodnica - Lubawa. Umożliwi to gazyfikację gminy Wąpielsk oraz gmin Osiek, Świedziebnia, Górzno, Brzozie a także gminy i miasta województwa Warmińsko-Mazurskiego.

D. Kierunki polityki przestrzennej w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa

Wymogi zapewnienia bezpieczeństwa i obronności Państwa określone przez właściwe służby zapewniono poprzez ustalenie kierunków działań w zakresie infrastruktury transportowej.

Przez teren gminy Wąpielsk nie przebiegają żadne szlaki komunikacyjne (zarówno kołowe jak i kolejowe), które zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa, mogą być wykorzystane do przemieszczania wojsk własnych i sojusznich. Najbliższe szlaki komunikacji kołowej, w stosunku do obszaru gminy Wąpielsk, przebiegają przez gminy sąsiednie, po drogach wojewódzkich:

- drodze nr 534 (między innymi na odcinku Kowalewo Pomorskie - Golub-Dobrzyń - Rypin - Mława) - od południowej strony gminy,
- drogach nr 548 - 15 (krajowa) - 544 (między innymi na odcinku Wąbrzeźno - Brodnica - Działdowo) - od północnej strony gminy.

E. Zadania ponadlokalne realizujące cele publiczne

Uszczegółowieniem kierunków zagospodarowania przestrzennego całego województwa jest spis zadań ponadlokalnych realizujących cele publiczne, ujęty w zestawieniu tabelarycznym. Tabela pt.: „Zadania ponadlokalne realizujące cele publiczne”, obejmująca łącznie 196 zadań, zawiera 7 zadań wiążących się z terenem i problemami gminy Wąpielsk. Zestawienie tych zadań oraz ich rozmieszczenie na terenie gminy i obszaru otaczającego, podano poniżej - w pkt. 16.

9.1.2. Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego

W czerwcu 2000 r. Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwalił „Strategię Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego⁴” obejmującą jego wizję rozwoju do roku 2010, a w aktualizacji - na lata 2007-2020. Wizja zakłada poprawę konkurencyjności regionu, która winna przekładać się na jego pomyślny rozwój społeczno-gospodarczy i podnosić poziom życia mieszkańców.

W ww. strategii została zarysowana wizja rozwoju terenów wiejskich do 2010 r. Zgodnie z wizją aktywizacja terenów wiejskich polegała będzie m.in. na:

- tworzeniu warunków rozwoju lokalnej gospodarki,
- tworzeniu warunków rozwoju gospodarki leśnej,
- zwiększeniu zatrudnienia w infrastrukturze wsi,
- aktywizacji obszarów prawnie chronionych,
- zagospodarowaniu miejscowych surowców naturalnych.

W oparciu o wytyczoną wizję została opracowana „Strategia rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa” z następującym programem działań:

Strategiczny obszar działań 1: Poprawa warunków życia ludności obszarów wiejskich

- Cel operacyjny 1.1.: Podniesienie poziomu wykształcenia ludności obszarów wiejskich
- Cel operacyjny 1.2.: Wspieranie rozwoju infrastruktury społecznej oraz zapewnienie funkcjonowania systemów pomocy i ubezpieczeń społecznych
- Cel operacyjny 1.3.: Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej

Strategiczny obszar działań 2: Poprawa sytuacji dochodowej rolnictwa poprzez wspieranie restrukturyzacji i modernizacji obszarów wiejskich

- Cel operacyjny 2.1.: Przebudowa rolnictwa i jego otoczenia
- Cel operacyjny 2.2.: Modernizacja, restrukturyzacja przetwórstwa rolno - spoż. i jego marketing
- Cel operacyjny 2.3.: Tworzenie warunków do różnicowania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich

Strategiczny obszar działań 3: Ochrona i poprawa środowiska przyrodniczo - kulturowego (programy rolno - środowiskowe)

- Cel operacyjny 3.1.: Respektowanie zasad ochrony środowiska w rozwoju gospodarczym wsi
- Cel operacyjny 3.1.1.a Maksymalne ograniczenie lokalizacji bezściołowych ferm tuczu zwierząt mogących negatywnie oddziaływać na środowisko
- Cel operacyjny 3.2.: Kształtowanie środowiska kulturowego.

⁴ Uchwała nr 439/2000 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu z dnia 20 czerwca 2000 r. w sprawie Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego, zmieniona uchwałą Nr XVIII/218/04 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 16 lutego 2004 r. w sprawie uzupełnienia zapisów w Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa.

9.1.3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko - Pomorskiego na lata 2007 - 2013 (RPO)

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko - Pomorskiego na lata 2007 - 2013 (RPO) - projekt przyjęty uchwałą nr 9/49/07 Zarządu Województwa Kujawsko - Pomorskiego z dnia 6 lutego 2007 roku. Jest to jeden z szesnastu (16) programów regionalnych dla realizacji Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007 - 2015 i Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007 - 2013 w zakresie polityki wzrostu konkurencyjności i wyrównywania szans rozwojowych, planowanych przez samorządy województw. RPO zawiera diagnozę sytuacji społeczno - gospodarczej, informację o zewnętrznym wsparciu finansowym dla województwa (w tym ze środków przedakcesyjnych, funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności), strategię rozwoju regionu, osie priorytetowe jej realizacji, plan finansowy programu oraz system jego wdrażania. Celem strategicznym RPO Województwa Kujawsko - Pomorskiego jest „Poprawa konkurencyjności województwa oraz spójności społeczno - gospodarczej i przestrzennej jego obszaru”. Cel strategiczny jest prezentowany przez następujące cele szczegółowe:

- zwiększenie atrakcyjności województwa kuj.-pom., z osiami priorytetowymi:
 - nr 1 Rozwój infrastruktury technicznej,
 - nr 2 Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska,
- zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu, z osiami priorytetowymi:
 - nr 4 Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego,
 - nr 5 Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw,
 - nr 6 Wsparcie rozwoju turystyki,
- poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców, z osiami priorytetowymi:
 - nr 3 Rozwój infrastruktury społecznej,
 - nr 7 Wspieranie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy.

9.1.4. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego

„Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego”, uchwalona przez Sejmik Województwa w czerwcu 2001 r., jest opracowaniem zawierającym również projekty szczegółowe. Nie zawiera ona jednak działań skierowanych bezpośrednio do gminy Wąpielsk.

9.1.5. Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Kujawsko-Pomorskiego

W sierpniu 2004 r. Sejmik Województwa uchwalił „Strategię Rozwoju Turystyki Województwa Kujawsko-Pomorskiego”. Za cel nadrzędny rozwoju turystyki w województwie uznano: „Podniesienie konkurencyjności i atrakcyjności turystycznej województwa”. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów strategicznych:

- zwiększenie ruchu turystycznego,
- rozwój instytucjonalnej obsługi turystyki,

- zapewnienie dostępności walorów i produktów turystycznych.

Wśród celów operacyjnych tej strategii wymienia się m.in. - pod pozycją 1.2: Opracowanie zintegrowanych programów rozwoju turystyki dla ośrodków i obszarów turystycznych, a w ramach tego programu między innymi zadanie nr 1.2.6 pt.: „Opracowanie programu rozwoju funkcji turystycznej dla Doliny Drwęcy z Golubiem-Dobrzyniem i Brodnicą”, w tym wodnego szlaku kajakowego rzeki Drwęcy i obszarów turystycznych.

Gmina Wąpielsk została ujęta w „Obszarze Doliny Drwęcy”. Północno - zachodnia część gminy stanowiąca rejon turystyczny, położona jest w strefie służącej turystyce krajoznawczej - głównie pieszej (przez tą część gminy przebiega międzynarodowy szlak pieszy E-11) i wodnej, agroturystyce i wypoczynkowi. Głównymi produktami turystycznymi jakie powinna oferować gmina są: wypoczynek weekendowy oraz turystyka aktywna (głównie piesza i wodna - kajakowa). Pozostałe cele operacyjne strategii rozwoju turystyki w kujawsko-pomorskim winny być osiąganе w całym regionie.

9.1.6. Strategia Rozwoju Transportu do roku 2015 w Województwie Kujawsko-Pomorskim

W dniu 6 lutego 2006 roku, uchwałą nr XLIII/624/2006 Sejmik Województwa uchwalił „Strategię Rozwoju Transportu do roku 2015 w Województwie Kujawsko-Pomorskim” jako dokument wyznaczający cele całego sektora transportu w regionie. Celem nadrzędnym strategii transportowej województwa jest stworzenie zrównoważonego (spełniającego wymogi ochrony środowiska naturalnego i bezpieczeństwa), dostępnego dla ludzi i ładunków oraz zintegrowanego:

- z krajowym jak i międzynarodowym systemem transportowym,
- w intermodalnych transportowych łańcuchach lądowych i morsko-lądowych, systemu transportowego.

Podstawowym zadaniem wynikającym ze strategii jest realizacja kompleksowego programu modernizacji i rozwoju infrastruktury podstawowych gałęzi transportu i całego systemu transportowego. Strategia nie wskazuje konkretnych przedsięwzięć na obszarze gminy Wąpielsk, gdyż w obrębie gminy nie ma dróg krajowych i wojewódzkich, ani linii kolejowych. W zadaniach ogólnych odnosi się jednak do kierunków rozwoju transportu publicznego, a w priorytetowych przedsięwzięciach wskazuje na potrzebę modernizacji dróg powiatowych (w powiecie rypińskim są 203 km dróg powiatowych) oraz wspieranie budowy ścieżek rowerowych.

9.1.7. Program Ochrony Środowiska z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko-Pomorskiego (Aktualizacja na lata 2007 - 2010 z perspektywą na lata 2011 - 2014)

Opracowanie zostało merytorycznie zakończone, a jako całościowy projekt przyjęty został uchwałą nr 52/723/07 Zarządu Województwa Kujawsko - Pomorskiego z dnia 21 sierpnia 2007 roku. Projekt

programu znajduje się obecnie w końcowej fazie uzgodnień - przed jego uchwaleniem przez Sejmik Województwa.

Program Ochrony Środowiska z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest aktualizacją dokumentu uchwalonego w 2003 roku i uwzględnia uwagi oraz zalecenia poprzednio wykonanej prognozy oddziaływania na środowisko. Jest on również realizacją polityki ekologicznej państwa przyjętej przez Radę Ministrów 13 czerwca 2000 roku i zaakceptowanej przez Parlament oraz uszczegółowieniem tego dokumentu pt.: „Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”. POŚ z PGOWK-P stanowić będzie podstawę działań Samorządu Województwa Kujawsko - Pomorskiego w zakresie polityki ekologicznej i tworzenia innych programów branżowych oraz będzie podstawą do formułowania wytycznych dla powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska i planów gospodarki odpadami. Określa on cele ekologiczne, priorytety, harmonogram działań proekologicznych oraz źródła finansowania niezbędne do realizacji tych działań, a także zestaw wskaźników, które będą służyły do monitorowania ich realizacji. Podstawowym celem w zakresie gospodarowania odpadami powstającymi w sektorze gospodarczym jest zwiększenie udziału odpadów odzyskiwanych i ponowne stosowanie ich w procesach produkcyjnych. Istotą planu będzie również przebudowa sieci składowisk, ich modernizacja oraz rekultywacja terenów zdegradowanych.

9.2. Uwarunkowania wynikające ze szczebla powiatowego

9.2.1. Strategia rozwoju powiatu rypińskiego

Strategia rozwoju powiatu rypińskiego (9-10 lipca 1999 r.) wytycza cele ogólne, odnoszące się do całego obszaru, a nie do poszczególnych gmin i obejmuje horyzont czasowy do 2010 r. Cel strategiczny wspólny dla całego powiatu określony został następująco:

„Powiat rypiński z dobrze rozwiniętym rolnictwem, infrastrukturą techniczną, instytucjami społecznymi, przedsiębiorczością oraz z wykorzystanymi walorami turystycznymi i przyrodniczymi”

Cele operacyjne przyczyniające się do osiągnięcia celu strategicznego (uwaga - kursywą zapisano te cele, które związane są blisko z gospodarką przestrzenną), to:

- *Budowa i modernizacja sieci dróg powiatowych wraz ze ścieżkami rowerowymi.*
- *Wspieranie działań gazyfikacji przewodowej powiatu.*
- Wspieranie działań na rzecz telefonizacji i łączności elektronicznej.
- *Współpraca z gminami w budowie kolektorów ściekowych i oczyszczalni ścieków.*
- *Wsparcie budowy spalarni padłych zwierząt w gminie Rypin.*
- Pomoc gminom w stworzeniu powiatowego systemu gromadzenia, segregacji i utylizacji odpadów stałych.

- Stworzenie bazy dla centrum zarządzania kryzysowego.
- *Wspieranie działań w zakresie reelektryfikacji.*
- *Uregulowanie stosunków wodnych.*
- *Zagospodarowanie dolin rzecznych.*
- *Poprawa bazy służby zdrowia i opieki społecznej.*
- Rozszerzenie zakresu świadczonych usług medycznych i opieki społecznej.
- *Poszerzanie sieci szkół ponadgimnazjalnych i ich ofert kształcenia.*
- Wspieranie pomysłu utworzenia szkoły wyższej.
- Kształtowanie modelu kultury (dbanie o wszechstronną ofertę kulturalną).
- Rozwój biblioteki powiatowej.
- *Poprawa bazy lokalowej szkół prowadzonych przez powiat.*
- *Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.*
- Wspieranie działań prorodzinnych.
- Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa publicznego.
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi.
- Wspieranie postaw proekologicznych.
- *Budowa basenu i hali widowiskowo - sportowej.*
- Opracowanie spójnej polityki socjalnej.
- *Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości.*
- Promocja powiatu.
- Działania na rzecz pozyskania inwestorów.
- Rozwijanie systemu przekwalifikowań dla osób poszukujących pracy.
- *Wspierania lokalnego przetwórstwa rolnego.*
- *Tworzenie i promocja szlaków turystycznych.*
- Wymiana młodzieży z zagranicą w ramach integracji europejskiej.
- *Stworzenie bazy turystycznej i sportowo rekreacyjnej.*
- *Wspieranie działań w zakresie tworzenia gospodarstw agroturystycznych.*
- Wspieranie działań integracyjnych w rolnictwie.
- *Zwiększenie lesistości terenów.*
- Wspieranie i inicjowanie przedsięwzięć dostosowujących polskie rolnictwo do standardów unijnych.
- Wspieranie gospodarstw ekologicznych i gospodarstw ze zintegrowaną produkcją rolną.
- Wspieranie i szkolenia dla rolników.
- Korzystna polityka państwa wobec rolnictwa.
- Propagowanie produktów rolno - spożywczych rodzimej produkcji „Dobre bo polskie”.
- Pomoc przy tworzeniu alternatywnych źródeł dochodów dla rolników.

9.2.2. Plan rozwoju lokalnego powiatu rypińskiego na lata 2004 - 2006

W dokumencie tym, zatwierdzonym Uchwałą nr XIV/103/2004 Rady Powiatu w Rypinie z dnia 29 kwietnia 2004 roku, uszczegółowione zostały cele strategiczne do osiągnięcia w pierwszym etapie realizacji strategii, o której mowa w pkt. 9.2.1. W zestawieniach tabelarycznych, rozpisanych na zadania powiatu i zadania poszczególnych gmin określono konkretne zamierzenia inwestycyjne do wykonania w trzyletnim okresie. Dla gminy Wąpielsk w tabeli - pod pozycją 4.4 wyszczególniono 10 zadań inwestycyjnych. W zestawie tych zadań, trzy dotyczyły dróg gminnych, dwa dotyczyły budowy sal gimnastycznych (Wąpielsk i Radzili Duże), a po jednym zadaniu inwestycje dot.: oświetlenia odcinka drogi powiatowej, ścieżki rowerowej w Wąpielsku, budowy odcinków sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej oraz płyt obornikowych i zbiorników na gnojowicę.

9.3. Uwarunkowania wynikające z dokumentów szczebla lokalnego

9.3.1. Strategia Rozwoju Gminy Wąpielsk

W dniu 12 sierpnia 1999 roku Rada Gminy Wąpielsk uchwałą nr XII/59/99 przyjęła **Strategię Rozwoju Gminy Wąpielsk**. Według ww. strategii gmina będzie się rozwijała wielofunkcyjnie, a cel strategiczny dla gminy określony został następująco: „Gmina Wąpielsk z rozwiniętym rolnictwem oraz małą i średnią przedsiębiorczością, wykorzystanymi walorami krajobrazowymi i zabytkowymi, wysokim poziomem życia mieszkańców”. Cel strategiczny powinien zostać osiągnięty po zrealizowaniu następujących celów operacyjnych - (uwaga - kursywą zapisano te cele, które związane są blisko z gospodarką przestrzenną):

- prorolnicza polityka państwa,
- stworzenie odpowiednich warunków rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw,
- promocja gminy,
- większa ilość małych i średnich przedsiębiorstw,
- *odpowiednia baza oświatowa,*
- aktywność mieszkańców,
- prawidłowa gospodarka ściekami,
- *dobre drogi,*
- *prawidłowa gospodarka odpadami stałymi,*
- zmodernizowana sieć energetyczna,
- uregulowane stosunki wodne,
- wystarczająca ilość połączeń komunikacyjnych,
- istnienie miejsc pracy,
- alternatywne źródła dochodu na wsi,
- *racjonalne wykorzystanie walorów krajobrazowych,*
- wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców,

- *dobry stan podstawowej opieki zdrowotnej,*
- *lepszy stan infrastruktury technicznej.*

9.3.2. Zmiana Strategii Rozwoju Gminy Wąpielsk

W dniu 17 czerwca 2005 roku Rada Gminy Wąpielsk uchwałą nr XXV/138/05 przyjęła zmianę swojej uchwały dot. **Strategii Rozwoju Gminy Wąpielsk**, o której mowa w pkt. 9.3.1., w części obejmującej „Plan Zadań - Wyniki”, ujęty w zestawieniu tabelarycznym. Zmiana przyjęta przywołaną uchwałą, wprowadziła niezbędne korekty i uaktualnienia wynikające z tempa realizacji inwestycji od 1999 roku na terenie gminy, a także uwzględniła nowe uwarunkowania wynikające z dokumentów wyższego szczebla, o charakterze strategicznym.

10. STAN PRAWNY GRUNTÓW

Struktura własności gruntów charakteryzuje się przewagą własności prywatnej. Jest to głównie własność rolników, mieszkańców gminy Wąpielsk. Własność komunalną stanowią niewielkie powierzchnie niezabudowanych terenów w sołectwach Wąpielsk I i II, Radzili Duże, Półwiesk Mały, Długie I i II, Kielpiny, Ruszkowo oraz tereny i obiekty związane z oświatą, usługami i zabudową mieszkaniową. Własnością komunalną są również remizy strażackie, parki, a największą pozycję zajmują drogi gminne. Własność komunalną stanowią rozdrobnione tereny, które wymagają uporządkowania oraz obiekty w niezbyt dobrym stanie technicznym (szczególnie mieszkaniowe i o walorach zabytkowych). Posiadanie tych nieruchomości pociąga za sobą głównie wydatki na bieżącą eksploatację. Brak jest terenów, które nadawałyby się do zagospodarowania na cele publiczne i na cele komercyjne.

Własnością Skarbu Państwa są:

- jeziora Kielpińskie i Długie, użytkowane przez Polski Związek Wędkarski,
- tereny leśne, o powierzchni około 1600 ha będące własnością Lasów Państwowych.

Grunty kościelne o powierzchni 1,5 ha, to tereny przykościelne wraz z cmentarzem we wsi Radzili Duże, stanowią własność parafii rzymsko-katolickiej.

11. OBIEKTY I TERENY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

11.1. Obiekty i obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody

Północna część obszaru gminy Wąpielsk położona w obrębie doliny Drwęcy objęta została ochroną prawną jako **Obszar Chronionego Krajobrazu** Doliny Drwęcy. Obszar ten obejmuje dolinę rzeki Drwęcy wraz z otoczeniem. Celem ochrony obszaru jest zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk, ochrona doliny rzeki Drwęcy wraz z pasem roślinności okalającej, propagowanie nasadzeń gatunków rodzimych drzew i krzewów liściastych, racjonalna gospodarka leśna, polegająca na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk w obrębie Doliny Drwęcy.

W granicach obszaru chronionego krajobrazu obowiązują zakazy zawarte w Rozporządzeniu Nr 12 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 9 czerwca 2005 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr 72, poz. 1376) ze zmianą (Dziennik Urzędowy Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr 120 z 2006 r., poz. 1782).

Należy zwrócić uwagę, że wprowadzenie zakazu lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych ogranicza w znacznym stopniu możliwość wprowadzenia zainwestowania turystycznego i rekreacyjnego w sąsiedztwie brzegów rzeki Drwęcy. Ponadto wprowadzony zakaz wydobywania do celów gospodarczych skał powoduje, że nie będzie mogła być kontynuowana eksploatacja piasków i żwirów z bogatych złóż położonych w północnej części gminy. Należy także zwrócić uwagę, że zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko skutkuje niemożliwością realizacji inwestycji związanych m.in. z gospodarką rolną w całej północnej części gminy.

Na obszarze gminy znajdują się dwa **rezerwaty przyrody**: „Tomkowo” oraz „Rzeka Drwęca”.

Rezerwat przyrody „Tomkowo” chroni fragment lasu grądowego z domieszką modrzewia polskiego na wyspowym stanowisku. Rezerwat o łącznej powierzchni 15,85 ha przestrzennie składa się z dwóch części. Stan zdrowotny zdecydowanej większości spośród 66 zinwentaryzowanych egzemplarzy modrzewia polskiego należy uznać za zadowalający, za wyjątkiem kilku egzemplarzy osłabionych i obumierających.

Północną i północno-zachodnią granicę gminy Wąpielsk stanowi rzeka Drwęca uznana w 1961 r., za rezerwat przyrody „Rzeka Drwęca”. Rezerwat obejmuje rzekę Drwęcę, jak również niektóre jej dopływy np. Rypienicę wraz z przybrzeżnym pasem o szerokości 5 m. Celem uznania rezerwatu jest ochrona środowiska wodnego i ryb w nim bytujących, w szczególności pstrąga, łososa, troci i certy. Na terenie gminy Wąpielsk powierzchnia rezerwatu wynosi 32,65 ha.

Na terenie gminy Wąpielsk znajdują się następujące **pomniki przyrody** uznane przez b. Wojewodę Toruńskiego:

- skupienie 4 dębów o obwodach 300-385 cm i wysokościach 27-28 m, znajdujące się w oddziale leśnym 206 d leśnictwa Kłusno,
- skupienie 8 dębów o obwodach 310-460 cm i wysokościach 24-28 m, znajdujące się w oddziale leśnym 205 f leśnictwa Kłusno,
- grupa 26 drzew, w tym 15 dębów szypułkowych, 7 buków pospolitych, 1 buk czerwonoлистny i 3 lipy drobnolistne znajdujące się w parku we wsi Długie.

Ponadto Uchwałą Rady Gminy w Wąpielsku uznano za pomniki przyrody następujące drzewa:

- 2 dęby szypułkowe rosnące na działce nr 3205/2 we wsi Długie I,
- lipa drobnolistna rosnąca na działce nr 2129/5 we wsi Długie I,
- grab pospolity rosnący na działce nr 3205/2 we wsi Długie I,

- dąb szypułkowy rosnący na działce nr 3329 we wsi Długie II.

Nadzór nad wymienionymi drzewami sprawuje Nadleśnictwo Skrwilno.

Tabela 14. Użytki ekologiczne na terenie gminy Wąpielsk

Leśnictwo / oddział leśny	Działka ewidencyjna	Powierzchnia [ha]	Opis obiektu
Płonne / 216 c	216	1,18	bagno
Radziki / 235 o, 234 m	235, 234/1	1,47	torfowisko
Radziki / 236 o	236/1	0,53	bagno
Radziki / 249 a, 258 a	249, 258	3,73	bagno
Radziki / 250 c	250	0,68	torfowisko
Radziki / 254 b	254	0,26	bagno

Użytki ekologiczne o łącznej powierzchni 7,85 ha znajdują się na terenie Lasów Państwowych.

Terasa zalewowa doliny Drwęcy planowana jest objęciem ochroną w ramach **europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000**. Do Komisji Europejskiej został formalnie zgłoszony specjalny obszar ochrony siedlisk PLH280001 „Dolina Drwęcy”. Jest to obszar ważny dla ochrony bogatej ichtiofauny i mozaiki siedlisk związanych z doliną rzeczną. Stwierdzono tu występowanie 12 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Sama Drwęca stanowi jedyny ichtiologiczny rezerwat na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Rzeka Drwęca i jej dorzecze objęte jest krajowym programem restytucji ryb wędrownych. Obszar stanowi cenny zasób zróżnicowanych siedlisk dla gatunków zwierząt rzadkich i poddanych ochronie związanych ze środowiskiem wodnym - występuje tu 11 gatunków z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG, w tym 7 gatunków ryb. Dodatkowym atutem obszaru jest jego kształt, sprzyjający zachowaniu tras migracji i rozprzestrzeniania się wielu gatunków fauny i flory.

11.2. Obiekty i obszary chronione na podstawie przepisów o ochronie zabytków

Szczegółowy wykaz obiektów i obszarów chronionych na podstawie ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami opisany został powyżej w pkt 6 (Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej).

11.3. Obiekty i obszary chronione na podstawie przepisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych

Obszarami podlegającymi prawnej ochronie z mocy ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych są grunty rolne (I-IV klasy bonitacyjnej oraz grunty organiczne) i grunty leśne, dla których wymagana jest zgoda na zmianę przeznaczenia. Zmiana przeznaczenia na cele nierolnicze zwartych kompleksów gleb III klasy o powierzchni ponad 0,5 ha wymaga uzyskania zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi. Grunty rolne stanowiące użytki rolne klas IV oraz klas V i VI wytworzonych z gleb organicznych, o powierzchni ponad 1 ha wymaga uzyskania zgody marszałka województwa po uzyskaniu opinii właściwej izby rolniczej. Przeznaczenie gruntów leśnych,

stanowiących własność Skarbu Państwa, na cele nieleśne, wymaga uzyskania zgody ministra właściwego do spraw środowiska, a pozostałych gruntów leśnych zgody marszałka województwa. Przeznaczenie gruntów rolnych i leśnych na cele nierolne i nieleśne, wymagające zgody, dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, sporządzonym w trybie określonym w przepisach o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

12. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

12.1. Obszary osuwisk

Na terenie gminy Wąpielsk nie zidentyfikowano zagrożeń związanych z występowaniem osuwisk.

12.2. Obszary zagrożenia powodziowego

Zagrożenie związane z **powodziami** na terenie gminy Wąpielsk praktycznie nie występuje. Lokalne podtopienia mogą wystąpić jedynie na terenach leżących w sąsiedztwie rzeki Drwęcy i Rypienicy (na ich terasach zalewowych), w obniżeniach terenowych, w dnach rynien jeziornych i na terenach o płytkim poziomie zalegania wód gruntowych. Szczególnie zagrożenie to występuje w czasie wezbrań rzek, w czasie intensywnych opadów atmosferycznych latem i w czasie roztopów wiosennych. Na terenach tych obowiązuje zakaz zabudowy.

13. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ŹŁÓŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH

Tabela 15. Udokumentowane złoża piasków i żwirów

Nazwa i stan rozpoznania złoża	Zasoby (tys. ton)		Wydobycie (tys. ton)
	geologiczne bilansowe	przemysłowe	
Długie I	144	-	-
Łapinóż I o zasobach rozpoznanych szczegółowo	964	-	-
Radziki I eksploatowane	1937	1937	324
Radziki II eksploatowane	1369	1342	-
Radziki III o zasobach rozpoznanych wstępnie	2928	-	-
Rumunki-Łapinóż o zasobach rozpoznanych wstępnie	860	-	-
Tomkowo o zasobach rozpoznanych wstępnie	2350	-	-

Na terenie gminy występują także pokłady **kredy jeziornej** na terenie wsi: Kupno, Półwiesk Duży i Ruszkowo. Nie zostały one jednak dotychczas w żaden sposób udokumentowane.

Obszar gminy Wąpielsk jest zasobny w **wody podziemne**. Występują tu zarówno wody czwartorzędowe jak i trzeciorzędowe. Wody czwartorzędowe o zasobach dyspozycyjnych rzędu 1000 m³/d zalegają na zmiennej głębokości od 40 m w dolinach do 90 m na wysoczyźnie. Wody piętra trzeciorzędowego stanowią fragment zbiornika tzw. subniecki warszawskiej. Zasoby

dyspozycyjne określono na 250 tys. m³/d (dla całego obszaru o powierzchni około 51 tys. km²). Zalegają na głębokości około 160 m (strop poziomu wodonośnego). Zbiornik ten należy do obszarów wysokiej ochrony głównych zbiorników wód podziemnych.

14. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Na terenie gminy Wąpielsk ustanowiono dotychczas dwa obszary i tereny górnicze:

- obszar i teren górniczy Łapinóż I został ustanowiony decyzją OS.I.7512-3-44/99 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego (nr rejestru 10-2/1/32) i obejmuje teren górniczy o powierzchni 11,6927 ha oraz obszar górniczy o powierzchni 6,0908 ha.
- obszar i teren górniczy Radziki I został ustanowiony zarządzeniem nr 5/OG(GG-1/SB/1644/85) - (nr rejestru 9/1/118) i obejmuje teren górniczy oraz pokrywający się z jego granicami obszar górniczy o powierzchni 215,4104 ha.

Dla terenów górniczych sporządza się obowiązkowo miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

15. STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

15.1. Komunikacja

Wykaz dróg powiatowych i gminnych z ich numerami ewidencyjnymi i długością, przedstawiono w tabeli 16.

Tabela 16. Wykaz dróg w gminie Wąpielsk - stan na 2007 r.

Lp.	Nr drogi	Przebieg	Długość km
		Drogi powiatowe	
1.	2116C	Wrocki - Pusta Dąbrówka - Radziki Duże	4,95
2.	2118C	Szafarnia - Wąpielsk - Rypin	13,20
3.	2120C	Radomin - Szczutowo - Gulbiny	1,10
4.	2201C	Długie - Strzygi	2,40
5.	2202C	Radziki Duże - Osiek - Dzierżno	3,90
6.	2203	Wąpielsk - Wrzeszewo	4,00
7.	2204	Radziki Duże - Wąpielsk - Trąbin	8,16
8.	2205	Długie - Cetki	1,63
		Razem	39,34
		Drogi gminne	
9.	120101	Wąpielsk - Dunaj	0,702
10.	120102	Ruszkowo - Ruszkowo do gr. gm., Ruszkowo od gr. gm. do szosy Plebanka	3,571
11.	120103	Ruszkowo - szosa Trąbin	0,686
12.	120104	Długie - jezioro do Skoczka	0,875
13.	120105	Ruszkowo - do jeziora	0,612
14.	120106	Długie - do Murawskiego	0,566
15.	120107	Ruszkowo - do Mioduckiego	0,642
16.	120108	Długie I - Ruszkowo	3,654
17.	120109	Wąpielsk I - (szosa Rypin) - Wąpielsk I (szosa Ruszkowo)	1,349
18.	120110	Długie - Ziółkowski	1,350
19.	120111	Długie II - Kozłowiec - Długie II	2,500
20.	120112	Szosa Długie - Rypin - szosa Długie - Cetki	1,443
21.	120113	Strzygi - Długie	1,656
22.	120114	Granica gminy Osiek - Długie	1,680
23.	120115	Jętek - Długie I	1,400
24.	120116	Długie (szosa Warpalice) - Długie	1,002

25.	120117	Długie (szosa Warpalice) - Długie	1,779
26.	120118	Kielpiny - Wąpielsk	1,807
27.	120119	Wąpielsk - Wąpielsk	0,622
28.	120120	Wąpielsk - Wąpielsk (do drogi Wąpielsk - Kielpiny)	1,186
29.	120121	Kielpiny (szosa Warpalice) - Kielpiny (krzyż)	2,505
30.	120122	Radziki Duże - Bielawki - Wąpielsk	3,161
31.	120123	Radziki Duże - Radziki Małe - Kielpiny	3,784
32.	120124	Kielpiny (PGR) - Kielpiny	2,132
33.	120125	Radziki Małe - Kielpiny (przy jeziorze)	3,175
34.	120128	Lamkowizna - Radziki Małe	1,593
35.	120129	Lamkowizna - Łapinówek	3,296
36.	120130	Łapinów - Łapinówek	1,106
37.	120131	Łapinówek - Radziki Małe	1,978
38.	120132	Rypienica - Lamkowizna - Radziki Duże	7,792
39.	120133	Lamkowizna - Kupno	2,747
40.	120134	Kupno - Tomkowo - Półwiesk Mały	6,065
41.	120135	Tomkowo	0,057
42.	120136	Radziki Duże - Półwiesk Mały	5,217
43.	120137	Radziki Duże - Kierz Radzikowski	4,783
44.	120138	Kierz Radzikowski	1,186
45.	120139	Tomkowo - Tomkowo (do szosy Radziki Duże - Półwiesk Mały)	2,559
46.	120140	Kierz Radzikowski - Tomkowo	2,703
47.	120141	Granica gminy Wąpielsk - Półwiesk Mały	1,557
48.	120142	Wąpielsk - Półwiesk Duży - Półwiesk Mały	3,654
49.	120143	Półwiesk Mały (Błaszkievicz) - Półwiesk Mały (do szosy Półwiesk - Plebanka)	1,467
50.	120144	Wąpielsk (od szosy Kielpiny - Wąpielsk) - Wąpielsk	0,751
		Razem	92,350

Możliwości transportowe po sieci dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych pokazano na mapce pt.: „Powiązania komunikacyjne” (rys. 13).

Sieć drogowa gminy Wąpielsk składa się z:

- dróg powiatowych o łącznej długości 39,34 km, co stanowi około 30% ogólnej długości dróg na terenie gminy,
- dróg gminnych o łącznej długości 92,35 km, co stanowi około 70% ogólnej długości dróg na terenie gminy.

Ogólna długość dróg w gminie wynosi 131,69 km.

Stan większości dróg powiatowych na terenie gminy ocenia się na poziomie stanu niezadowalającego, a nawierzchnie tych dróg wymagają pilnej odnowy względnie modernizacji, co związane jest ze zwiększeniem nakładów finansowych na te drogi.

Drogi gminne również wymagają większych nakładów finansowych na utwardzenie nawierzchni przy zwartej zabudowie, a na pozostałych odcinkach wyprofilowania nawierzchni.

Do najważniejszych problemów, wymagających rozwiązania już w najbliższym czasie, zaliczyć należy:

- powiązania systemu finansowania drogownictwa z technicznym stanem sieci drogowej i tempem jej zużycia.

Na terenie gminy Wąpielsk pasażerowie obsługiwani są przez następujące linie komunikacyjne PKS:

- Toruń - Golub-Dobrzyń - Wąpielsk - Radziki Duże,

- Wąpielsk - Długie - Rypin,
- Brodnica - Wąpielsk.

Dowóz dzieci do szkoły obsługuje prywatny przewoźnik.

Istniejący układ drogi krajowej nr 15: Inowrocław - Toruń - Brodnica - Ostróda, dróg wojewódzkich nr 534: Grudziądz - Wąbrzeźno - Golub-Dobrzyń - Rypin i 560: Brodnica - Rypin - Bielsk na obrzeżach gminy oraz dróg powiatowych umożliwia dogodnie powiązania zewnętrzne gminy z większymi miastami województwa i kraju.

Wzrastający z roku na rok ruch samochodów osobowych i ciężarowych, zmusza do jak najszybszego przystąpienia do modernizacji istniejącego układu drogowego, a dla uzyskania pełnego standardu, jak i prawidłowego prowadzenia ruchu samochodowego należy:

- drogi powiatowe i gminne doprowadzić do odpowiedniej klasy technicznej wynikającej z normatywu technicznego,
- przystosować nawierzchnię do obciążeń 100-120 KN/oś na ciągach prowadzących ruch samochodów ciężarowych,
- utwardzić nawierzchnię na drogach gminnych, zwłaszcza prowadzących ruch samochodowy do zabudowy mieszkaniowej.

Wnioski:

Należy dążyć do podniesienia poziomu układu komunikacyjnego do standardu wymogów warunków technicznych oraz zwiększyć nakłady na utrzymanie stanu istniejącego.

15.2. Zaopatrzenie w wodę

15.2.1. Wody podziemne i powierzchniowe

Na obszarze gminy Wąpielsk występują poziomy wodonośne z okresu czwartorzędu. Wydajność otworu określa się na 20-40 m³/h.

Przepuszczalność warstw izolujących poziomy wodonośne w dolinie Drwęcy jest duża, na pozostałym obszarze jest średnie.

Północno-zachodnią granicę gminy stanowi rzeka Drwęca. Z wód stojących na terenie gminy są dwa duże jeziora: Długie i Kiełpińskie. Wody Drwęcy według badań w 2006 r. wykonanych przez WIOŚ w Toruniu były w III klasie czystości.

15.2.2. Zaopatrzenie w wodę z wodociągu wiejskiego

Gmina Wąpielsk jest całkowicie (w 99%) zwodociągowana. Łączna długość czynnej sieci rozdzielczej w 2007 r. wynosiła 146 km oraz 26 km podłączeń do budynków. Do sieci podłączonych było 695 budynków o 973 mieszkaniach tj. około 99% ogółu w gminie. Ponadto do dyspozycji mieszkańców gminy oddano 3 źródła uliczne. Do gospodarstw domowych dostarczono w roku 2007 - 121,7 tys. m³ wody (tabela 17).

Wodociągi są zasilane w wodę z ujęcia podziemnego poprzez stację uzdatniania i hydrofornie. Ujęcie gminne znajduje się we wsi Półwiesk Mały. W roku 2007 pobrano z ujęcia 215,6 tys. m³. Ujęcie gminne wody w Półwiesku Małym posiada 3 studnie o łącznej wydajności eksploatacyjnej 238 m³/h. Teren ujęcia wody w granicach ogrodzenia stanowi strefę ochrony bezpośredniej. Na terenie tym obowiązuje zakaz wykonywania wszelkiej działalności nie związanej z pracą ujęcia. Nie ma potrzeby wyznaczania strefy ochrony pośredniej.

15.3. Gospodarka ściekami

Na obszarze gminy funkcjonuje jedna oczyszczalnia ścieków. Mechaniczno-biologiczna komunalna oczyszczalnia ścieków w Wąpielsku, została oddana do użytku w 1996 r. Pracuje w oparciu o stawy biologiczne z napowietrzeniem. Przepustowość oczyszczalni określana na 118 m³/d jest wykorzystywana w niewielkim stopniu (około 35%), ze względu na słabo rozbudowany system kanalizacyjny i niewielką ilość ścieków dowożonych do punktu zlewnego. Dociążenie oczyszczalni jest niezbędnym warunkiem prawidłowego jej funkcjonowania. Dla prawidłowego funkcjonowania systemu kanalizacji sanitarnej wykonano 4 przepompownie - po 2 w Radzikach Dużych i w Wąpielsku. Łączna długość sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami wynosi obecnie 17,6 km. Do kanalizacji podłączonych jest 139 budynków (tabela 17). W roku 2007 odprowadzono do oczyszczalni ścieków łącznie 15,2 tys. m³.

Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Ruszkowie jest zlikwidowana. Wykonano odcinek kanalizacji sanitarnej od oczyszczalni w Wąpielsku do wsi Ruszkowo. Niepokojącym jest fakt, że znaczna część ścieków powstających na terenie gminy, jest gromadzona w zbiornikach bezodpływowych - szambach, a podstawowym sposobem ich utylizacji jest wylewanie na pola. Podobnie utylizowane są ścieki z gospodarstw rolnych i zakładów produkcyjnych.

Ważnym zadaniem w zakresie gospodarki ściekowej na terenie gminy wydaje się dalsza rozbudowa systemu kanalizacyjnego. Należy również uwzględnić uchwałę Rady Gminy w sprawie dofinansowania przydomowych oczyszczalni ścieków w zabudowie rozproszonej.

Tabela 17. Urządzenia i eksploatacja wodociągów i kanalizacji (stan 31.12.2007 r.)

Nazwa gminy i miejscowości	Wodociągi				Kanalizacja		
	długość czynnej sieci rozdzielczej (bez przyłączy w km)	budynki mieszkalne i zbiorowego zamieszkania przyłączone do sieci wodociągowej		czynne źródła uliczne	długość czynnej sieci sanitarnej (bez przykanalików w km)	budynki mieszkalne i zbiorowego zamieszkania przyłączone do sieci kanalizacyjnej	
		budynki	mieszkania w tych budynkach			budynki	mieszkania w tych budynkach
Gmina ogółem	146	695	977	3	13,1	139	245
Wąpielsk	22,7	123	173		4,6	21	9
Półwiesk Mały	9,4	30	61				
Półwiesk Duży	6,2	23	13				
Tomkowo	12,7	23	31				

Kierz Półwieski	6,4	44	47				
Radziki Duże	4,3	151	150	2	5,5	98	117
Kierz Radzikowski	4,8	17	20				
Kiełpiny	12,6	45	76				
Bielawki	7,55	20	20				
Radziki Małe	6,35	42	44	1	3,0	20	89
Ruszkowo	7,1	8	120				
Długie	36,8	123	176				
Łapinówek	5,9	31	31				
Kupno	3,2	15	15				

15.4. Gospodarka odpadami

Na terenie gminy jest nieczynne komunalne składowisko odpadów we wsi Radziki Duże o powierzchni ~ 2 ha oddane do użytku w 1992 r. Stan formalno-prawny składowiska jest uregulowany.

Odpady wywożone są do Rypina i Osieka.

15.5. Melioracje

W gminie Wąpielsk do końca 2007 r. zmeliorowanych zostało 1831,25 ha gruntów ornych i użytków zielonych. Rowy melioracyjne stanowią łącznie 56 km. W chwili obecnej nie planuje się dalszej melioracji, jedynie bieżącą konserwację istniejących systemów.

15.6. Elektroenergetyka

Najważniejszym źródłem energii w województwie kujawsko-pomorskim jest elektrownia wodna we Włocławku. Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego działają 2 koncerny energetyczne ENERGA S.A. i ENEA S.A. Operatorem sieci elektroenergetycznej na terenie gminy Wąpielsk jest ENERGA S.A.

System pracuje także w oparciu o zewnętrzne powiązania z układem krajowym sieci najwyższych napięć. Województwo zasilane jest liniami 220 kV i 400 kV i przez układ transformacji zasilana jest cała sieć elektroenergetyczna 110 kV, która w pewnym sensie jest siecią lokalną województwa (rys. 14). Stacje transformatorowe 110 kV/15 kV zlokalizowane są w poszczególnych miastach zabezpieczają zasilanie stacji transformatorowych 15 kV/0,4 kV na terenie miast i okolicznych obszarów.

Takimi źródłami zasilania dla obszaru gminy Wąpielsk są GPZ-ty 110 kV/15 kV zlokalizowane w Brodnicy i Rypinie, istnieje również możliwość zasilania z Golubia-Dobrzynia. W oparciu o wyżej wymienione GPZ-ty pracuje sieć średniego napięcia zasilana liniami magistralnymi o przekrojach 3 x AfI 70 z powyższych punktów zasilania. Z linii tych zasilana jest sieć rozgałęźna 15 kV wraz ze stacjami transformatorowymi 15 kV/0,4 kV napowietrznymi o mocy 160 i 250 kVA. Z tego systemu zasilana jest sieć 0,4 kV prowadzona bezpośrednio do odbiorców energii elektrycznej. Przez wschodnie tereny gminy przechodzi linia 110 kV relacji GPZ 110/15 kV „Brodnica - Podgór” - GPZ 110/15 kV „Rypin”. Dla linii wysokiego napięcia 110 kV obowiązuje strefa

ochronna 2 x 20 m licząc od osi linii w obie strony. W powyższej strefie obowiązuje zakaz lokalizowania obiektów przeznaczonych na pobyt stały ludzi. W powyższej strefie istnieje możliwość lokalizowania innych obiektów i w zależności od jego rodzaju decyzje takie w miarę potrzeb gminy podejmuje Zakład Energetyczny.

Jednym z ważnych celów województwa kujawsko-pomorskiego jest rozwój nowoczesnego rolnictwa w oparciu o warunki przyrodnicze - kompleksy gleb wysokiej klasy oraz związane z tym przetwórstwo rolno-spożywcze. To założenie przekłada się również na zadania i rozwój gminy Wąpielsk, jednak bez zabezpieczenia energii elektrycznej w dostatecznej ilości i odpowiednich parametrach zamierzenie to nie miałoby szans powodzenia.

Po przeprowadzonej modernizacji i rozbudowie sieci średniego napięcia, stan wiejskich elektroenergetycznych sieci rozdzielczych jest w znacznej części zadowalający.

15.7. Gazownictwo

Postępowi gospodarczemu, technologicznemu i cywilizacyjnemu towarzyszy szereg niekorzystnych zjawisk ekologicznych, takich jak postępująca degradacja środowiska, zanieczyszczenia wód, gleby i atmosfery. W centrum uwagi znalazły się więc takie rodzaje paliw, które są najbardziej przyjazne dla otoczenia. Paliwem najmniej szkodliwym dla środowiska, w stosunku do innych konwencjonalnych (węgiel, olej opałowy) jest gaz ziemny. Paliwo to nie posiada praktycznie siarki, a spalany gaz ziemny emituje 1,5 do 2-krotnie mniej tlenków azotu porównaniu z olejem opałowym oraz 2,5-krotnie mniej niż węgiel. Poza tym przy spalaniu gazu ziemnego emisja pyłów do atmosfery jest praktycznie znikoma.

Dodatkowym argumentem przemawiającym za stosowaniem gazu jest brak lub małe zanieczyszczenia metalami ciężkimi takimi jak: arsen, kadm, kobalt, chrom, ołów i rtęć. Prawdziwe korzyści ze stosowania gazu ziemnego jako paliwa energetycznego wynikają z jego fizycznych właściwości. Gaz łatwo miesza się z powietrzem, co ułatwia optymalne sterowanie procesem zapewniając niemal całkowite i zupełne spalanie. Daje to w konsekwencji wysoką sprawność wytwarzania energii. Konkurencyjną jest również cena gazu ziemnego w porównaniu do innych nośników energii. Cena gazu ziemnego stosowanego do celów grzewczych dla odbiorców komunalnych jest porównywalna z ceną węgla, a niższa od innych rodzajów energii. Preferowanym kierunkiem zużycia gazu powinien być sektor komunalny. Ze względu na wysoką efektywność użytkowania (sprawność energetyczna), komfort i ochronę środowiska.

Za najbardziej uzasadnione uznać należy stosowanie gazu ziemnego do przygotowywania posiłków, ciepłej wody i ogrzewania budynków w wiejskiej często rozproszonej zabudowie. Aktualnie gmina Wąpielsk nie posiada gazu sieciowego.

W oparciu o projektowaną budowę systemu gazociągów wysokiego ciśnienia na terenie naszego województwa zostaną stworzone dogodne warunki do budowy systemu gazociągów zasilających obszary gmin wiejskich co również dotyczy gminy Wąpielsk, po wybudowaniu gazociągu

wysokopiętnego relacji Wąbrzeźno - Brodnica, poprzez wykonane odgałęzienia DN-150 mm do stacji redukcyjno-pomiarowej I stopnia.

15.8. Telekomunikacja

System telekomunikacji poza dużymi miastami jest niewystarczająco rozwinięty. W ostatnich latach podlega intensywnej rozbudowie i modernizacji.

Analizy ostatnich tendencji wykazują, iż nie występują bariery dla rozwoju telekomunikacji na terenach wiejskich.

Gmina Wąpielsk znajduje się w zasięgu działania telefonii komórkowej ERA, GSM i Centertel.

16. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

Spis zadań ponadlokalnych realizujących cele publiczne jest integralną częścią obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego województwa (omówionego w pkt. 9.), dlatego wzmiankę o tych zadaniach wprowadzono wyżej - w pozycji 9.1.1 - punkt „E”. Zawiera on tylko zadania o charakterze ponadlokalnym, które wynikają z merytorycznych ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Zadania ponadlokalne ujęto w trzech blokach: I-zadania o znaczeniu krajowym - rozumiane jako wnioski do koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju, II-zadania wymagające współpracy z województwami sąsiednimi i III-zadania o znaczeniu wojewódzkim.

Tabelaryczny spis zawiera 196 zadań. Z tej liczby siedem (7) zadań dotyczy bezpośrednio lub wiąże się z obszarem gminy Wąpielsk. Wyszczególniono je na mapie nr 4, obrazującej rozmieszczenie tych zadań oraz w formie załączonego wyciągu (tabela 18).

Tabela 18. Zadania ponadlokalne realizujące cele publiczne

Nr zadania	Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za zadanie	Termin realizacji	Dokument źródłowy/ podstawa prawna
I. ZADANIA O ZNACZENIU KRAJOWYM - rozumiane jako wnioski do koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju				
Środowisko przyrodnicze i kulturowe				
2.	Ochrona gruntów o wysokiej przydatności dla rolnictwa przed zmianą użytkowania na cele nierolnicze	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Realizacja ciągła	Ustawa 2 z dn. 3.02.1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych
III. ZADANIA O ZNACZENIU WOJEWÓDZKIM				
Środowisko przyrodnicze i kulturowe				
39.	Opracowanie programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla obszaru województwa kujawsko-pomorskiego	Samorząd Województwa	do 2003 r.	Ustawa 2 z dn. 27.04.2001 r. Prawo ochrony środowiska
40.	Realizacja programu zwiększenia lesistości i zadrzewień województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2001-2020	Samorządy lokalne Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu (RDLP)	do 2020 r.	Ustawa 2 dn. 28 września 1991 r. o lasach
48.	Modernizacja wadliwie funkcjonujących systemów melioracyjnych, w szczególności na Pojezierzu Chełmińsko-Dobrzyńskim i Kujawach	Samorządy lokalne we współpracy z Kujawsko-Pomorskim Zarządem Melioracji i Urzędzeń Wodnych (K-PZMiUM)	do 2010 r.	Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego
49.	Realizacja obiektów małej retencji wód, w szczególności w zlewniach: Noteci, Welny, Orli, Kamionki, Sępolenki, Krówki, Osy, Lutryny, Rypienicy, Strugi Toruńskiej i Rużca	Samorządy lokalne we współpracy z K-PZMiUW oraz RDLP	do 2010 r.	Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego
Infrastruktura techniczna				
182.	Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Brodnica-Lubawa D _n 200 mm	PGNiG - ROP Gdańsk	III etap	Plan inwestycyjny Zakład Gazowniczy Bydgoszcz
188.	Regulacja, naprawa i odbudowa rzek i kanałów: Księżówka, Kanał Zgniłobłoty, Struga Rychnowska, Struga Sadszka, Brodniczka, Pręczawa, Struga Toruńska, Browina, Struga Radzyńska, Pissa, Lutryna i Rypienica	K-PZMiUW we współpracy z nadleśnictwami	do 2004 r.	Wykaz zadań z zakresu napraw, odbudowy i modernizacji urządzeń przeciwpowodziowych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego (przy udziale środków celowych EBI)

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego (opracowany przez KPBPPiR we Włocławku, zatwierdzony Uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r.)

Większość zadań wynika z przyjętych przez władze samorządu województwa, bądź zaakceptowanych dokumentów źródłowych o charakterze strategicznym i programowym, Kontraktu Wojewódzkiego, Programu Rozwoju Województwa do 2010 r. oraz ustaw szczególnych.

Dla wielu zadań wynikających z uwarunkowań i koncepcji planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego przyjęto proponowany termin realizacji.